

SOSYAL MEDYA KULLANICILARININ “YALAN HABER” NEDENİYLE ALMAN CEZA KANUNU (STGB) KAPSAMINDA SORUMLULUĞU

*Criminal Liability of Social Media Users for “Fake News” Under
the German Criminal Code (StGB)*

Meral EKİCİ*

Dilek Özge ERDEM*

Öz

Günümüzde internet kullanabilen herkes sosyal medya aracılığıyla düşüncelerini açıklayabilmekte, bilgilerini başkalarıyla paylaşabilmektedir. Ancak bu paylaşımların doğruluğu veya etik kurallara uygunluğu ön denetimden geçmemektedir. Bu nedenle sosyal medyada “yalan haberler” hızla yayılabilmekte ve geniş kitlelere ulaşabilmektedir. Son yıllarda gerçeğe aykırı haberlerin sanal ortamda kontrolsüz bir şekilde yayılması, toplumun doğru haber alma ve güvenilir bilgiye ulaşma hakkını ihlal eden önemli bir probleme dönüşmüştür.

* Öğretim Üyesi, Doç. Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, meral.ekici@asbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5857-5662.

* Araştırma Görevlisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, ozge.erdem@asbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2226-7369.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 28.02.2024.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 27.06.2024.

Atıf/Citation: Ekici, Meral ve Dilek Özge Erdem. “Sosyal Medya Kullanıcılarının “Yalan Haber” Nedeniyle Alman Ceza Kanunu (Stgb) Kapsamında Sorumluluğu.” *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 6, no. 1 (2024): 706-746.

“Bu eser, Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License ile lisanslanmıştır. / This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.”

Devletler bu problemle mücadele etmek, toplumun doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma hakkını korumak amacıyla yasal düzenlemeler yapmaktadır.

Nitekim Almanya'da 2017 yılında yalan haber ve dezenformasyonla mücadele amacıyla "Sosyal Medya Kanunu (NetzDG)" kabul edilmiştir.¹ 2021 yılında değişikliğe uğrayan Kanun'da, sosyal medya hizmet sağlayıcılarının rapor ve bildirim yükümlülükleriyle idari para cezası gerektiren eylemlerine ilişkin çeşitli düzenlemeler yapılmış, ancak sosyal medya kullanıcılarının cezai sorumluluklarına ilişkin özel bir hükme yer verilmemiştir. Münhasıran yalan haber yapma ve yayma eylemlerini cezalandıran bir düzenleme genel ceza kanunlarında da bulunmamaktadır.

Bununla birlikte yalan haber yapmak veya böyle bir haberi yaymak, Alman Ceza Kanununda düzenlenmiş olan çeşitli suç tipleri kapsamında cezalandırılabilir fiillerdir. Bu çalışmada yalan haber yapma veya yayma fiillerinin Alman Ceza Kanunu'nda düzenlenen suçlardan hangilerine vücut verebileceği ve bu fiiller nedeniyle sosyal medya kullanıcılarının cezai sorumluluklarının nasıl belirlenebileceği incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yalan Haber, Sosyal Medya, Alman Sosyal Medya Kanunu, Cezai Sorumluluk, Dezenformasyon, Misenformasyon.

Abstract

Today, anyone who can use internet can express their thoughts and share their information with others through social media. However, the accuracy of these posts or their compliance with ethical rules are not pre-audited. For this reason, "fake news" can spread rapidly on social media and reach large masses. In recent years, the uncontrolled spread of false news in the virtual environment has turned into an emerging problem that violates the public's right to receive accurate news

---

¹ Söz konusu kanun Türk hukuk öğretisinde, "Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanun" olarak da adlandırılmaktadır. Bkz. Bülent Kent, "Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu," *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Bilişim Hukuku Dergisi* 2, no. 1 (2020): 2. Kanun ayrıca "Alman Sosyal Ağ Kanunu" adıyla Türkçeye çevrilmiş ve yayınlanmıştır. Bkz. Sena Kuntoğlu, "Alman Sosyal Medya Kanunu," *Küresel Bakış* 24 (2018): 143ff.

and access to reliable information. States make legal arrangements to counter this problem and protect the public's right to access accurate and reliable information.

As a matter of fact, the "Social Media Law (NetzDG)" was adopted in Germany in 2017 to combat fake news and disinformation. Amended in 2021, the Law makes various regulations regarding the reporting and notification obligations of social media service providers and actions that require administrative fines, but does not include a special provision on the criminal liability of social media users. There is also no provision in the general penal codes that penalizes the acts of making and disseminating false news exclusively.

Within the scope of this paper, it will be examined which types of crimes regulated in the German Criminal Code and which crimes can be committed due to these acts. In this context, the criminal liability of social media users will be discussed in terms of the German Criminal Code.

Keywords: Fake News, Social Media, German Social Media Code, Criminal Liability, Misinformation.

GİRİŞ

Bilgisayar ve internet teknolojisi 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hayatımıza girmiş ve günlük hayatımızı, alışkanlıklarımızı önemli ölçüde değiştirmiştir. Sosyal medya bilgi ve haberlerin yayıldığı bir mecra haline gelmiştir. Bunun avantajları olduğu gibi dezavantajları da vardır. Bilişim alanındaki hızlı gelişme, çözülmesi gereken pek çok hukuki problemi de beraberinde getirmiştir. Bu problemlerden biri de sosyal medya ağlarıyla internet üzerinden kontrolsüz ve çok hızlı bir şekilde yayılan gerçeğe aykırı bilgiler yani yalan haberlerdir.

Bugün her internet kullanıcısı kendi düşüncelerini, görüşlerini, fikirlerini, gördüklerini veya duyduklarını sosyal medyada paylaşmakta, yaptığı paylaşımlarla geniş kitlelere ulaşarak kamuoyunu etkileyebilmektedir. 2014 yılında yapılan bir araştırmaya göre, 30 yaş altındaki sosyal medya kullanıcılarının 2/3'si ara sıra da olsa haber kaynağı olarak sosyal medyayı kullandığını

belirtmiştir.² Bu veri, sosyal medyada yer alan bilgilerin doğruluğunun ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Sosyal medya dendiğinde, kullanıcılarına birbirleriyle iletişim kurabilme; birbirleriyle veya geniş kitlelerle yazı, resim, ses kaydı veya video içerikleri paylaşabilme imkânı sunan, internet ortamındaki sosyal ağlar anlaşılır.³ Alman Sosyal Medya Kanunu (NetzDG) bağlamında; Facebook, VK, dar kapsamlı blok hizmeti sunan Twitter (yeni adıyla X), video paylaşım platformu YouTube, Instagram, TikTok gibi platformların⁴ sosyal medya platformu olduğu kabul

---

² Elisa Hoven, "zur Strafbarkeit von Fake News – de lege lata und de lege ferenda," ZStW 129, no. 3 (2017): 718.

³ Martin Wiacek, *Strafbarkeit rechts motivierter Cyberkriminalität im sozialen Netzwerken* (Baden-Baden: Nomos, 2019), 41. "Sosyal medya terimi, kullanıcıların medya içeriği hakkında bilgi alışverişinde bulunduğu ve yorum yaptığı sosyal ağlardaki çevrimiçi etkinlikleri tanımlar." Kent, "Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu," 3.

⁴ Wiacek, *Strafbarkeit rechts motivierter Cyberkriminalität*, 41. Avrupa birliği tarafından desteklenen SaFeNet projesi kapsamında sosyal medya ağları, 2023 yılının başından itibaren Almanya'da gençleri sosyal medyada yayılan "nefret söylemlerinden" korumak amacıyla jugendschutz.net tarafından izlenmektedir. jugendschutz.net bugüne kadar sosyal medya platformlarına sakıncalı içerik barındıran, toplam 184 vaka bildirmiştir (Facebook: 6, Instagram: 43, TikTok: 44, Twitter: 58, YouTube: 33). Jugendschutz.net'e gelen şikâyetlerin %52'si 24 saat içinde kontrol edilmiş ve şikâyete konu vakaların %41'inde sakıncalı bulunan içerikler, yapılan ilk bildirimde sosyal medya platformlarınınca kaldırılmıştır. Sosyal medya platformlarına yapılan ikinci bildirimde içerik kaldırma oranı ise % 85'dir. Bilgi için bkz. "Project SafeNet: How do social media services react to reports of hate speech?" Jugend Schutz, erişim tarihi Ekim 5, 2023, <https://www.jugendschutz.net/themen/politischer-extremismus/artikel/projekt-safenet-wie-reagieren-social-media-dienste-auf-meldungen-von-hatespeech>.

edilmektedir.⁵ Son yıllarda bu ve benzeri sosyal medya platformları⁶, klasik internet sitelerine göre daha fazla popülerlik kazanmıştır.

Almanya’da gençleri nefret söyleminden ve aşırı sağcı eğilimlerden (Nazi propagandasından) korumak amacıyla sosyal medya platformları ve internet siteleri düzenli olarak izlenmektedir. Bu yöntemle 2001 yılında yaklaşık 1300 civarında aşırı sağcı hesap tespit edilmişken, 2002-2011 yılları arasında bu sayının 1000 civarına düştüğü görülmüştür. 2016 yılının verilerine göre ise (gerçek sayının daha fazla olduğu tahmin edilmekle birlikte) sosyal medyada tespit edilebilen aşırı sağcı profil ve site sayısı 4000 civarındadır.⁷

Alman Parlamentosu; nefret suçları, yalan haber ve içeriği suç teşkil eden diğer paylaşımlarla mücadele etmek amacıyla⁸, 1 Ekim 2017 tarihinde “Sosyal Medya Kanunu’nu (NetzDG)” kabul etmiştir.⁹ Söz konusu Kanun’da 2021 yılında yapılan değişikliklerle sosyal medya hizmet sağlayıcılarına, rapor ve bildirim yükümlülüğü getirilmiş, ayrıca hizmet sağlayıcıların kanundan kaynaklanan

---

⁵ Alman Sosyal Medya Kanunu anlamında, sosyal ağ kabul edilen ve kabul edilmeyen sosyal medya platformları konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Kent, “Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu,” 14ff. Örneğin, gazetecilik ve yayıncılık faaliyeti kapsamında editoryal denetimden geçen platformlar, bireysel iletişim kurmak için tasarlanmış platformlar, online oyun veya satış platformları gibi belirli bir içeriğin yayılmasını sağlayan platformlar, 2 milyondan az üyesi bulunan platformlar NetzDG’ye tabi değildir. Kent, “Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu,” 14.

⁶ Öğrencilerin, iş arayanların, hayvanseverlerin veya çevrim içi oyun oynayanların bir araya gelip içerik ürettiği özel ilgi alanları ve konularla ilgili çok sayıda sosyal ağ bulunmaktadır. Kent, “Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu,” 4.

⁷ Wiacek, *Strafbarkeit rechts motivierter Cyberkriminalität*, 41.

⁸ Wiacek, *Strafbarkeit rechts motivierter Cyberkriminalität*, 331.

⁹ Kanunlaştırma sürecine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Kent, “Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu,” 8ff.

yükümlülükleri yerine getirmemeleri durumunda, haklarında uygulanacak idari yaptırımlar belirlenmiştir.

Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Komitesi'nin 29 Nisan 2021 tarih ve (EU) 2021/784 sayılı "Terör İçerikli Paylaşımların Online Ortamda Yayılmasıyla Mücadele Edilmesine İlişkin Tüzük'ü" yürürlüğe girdikten sonra, Alman Sosyal Medya Kanunu (NetzDG) §1'e, 21.07.2022 tarihinde (2a) bendi eklenmiştir. Böylece Almanya iç hukuk mevzuatında, "online ortamlarda yapılan terör içerikli paylaşımların, üye ülkelerin yetkili mercileri tarafından talep edilmesi halinde, 1 saat içinde¹⁰ kaldırılmasına ilişkin (EU) 2021/784 sayılı Avrupa Birliği Tüzüğü'nün" gereği olan değişiklikleri yapmıştır. Ancak, Alman Sosyal Medya Kanun'unda (NetzDG) sosyal medya kullanıcılarının "yalan haber yapmaları veya böyle bir haberi yaymaları" durumunda, haklarında cezai yaptırım uygulanacağına ilişkin bir hükme yer verilmemiştir.

Alman Ceza Kanunu ve diğer ceza kanunlarında da münhasıran sosyal medyada gerçeğe aykırı haber yapma veya yayma fiillerini cezalandıran bir suç tipi¹¹ bulunmamaktadır.¹² Ceza normlarının meşruiyetinin kaynağının ve bizatihi

---

¹⁰ Tüzük §3'e göre: Hizmet sağlayıcı, üye devletlerin yetkili mercileri usulüne uygun olarak talep ederse terör içerikli paylaşımı en kısa sürede ve her hâlükârda bir saat içinde kaldırmak ya da içeriğe erişimi kısıtlamakla yükümlüdür (§ 3/3). Tüzük §4'te de hizmet sağlayıcının üye devletlerde bir temsilcisinin bulunmaması durumunda alınacak tedbirlere ilişkin usul ve süreler düzenlenmiştir.

¹¹ Bilindiği gibi 13.10.2022 tarih ve 7418 sayılı Kanun'un 29 maddesiyle Türk Ceza Kanunu'na 217A maddesi eklenerek, halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma eylemi suç haline getirilmiştir. Düzenlemeye getirilen eleştirel bir yaklaşım için bkz. Engin Turhan, "Von der Äußerungsfreiheit in der Türkei und dem neuen Straftatbestand der Desinformation als ein Negativbeispiel für Gesetzgebung," *ZfiStw* 1 (2023): 35ff.

¹² Yalan haber yapmak veya yaymak Hırvatistan, Yunanistan ve Macaristan gibi bazı Avrupa ülkelerinde suç olarak düzenlenmiştir. Buna karşın Almanya gibi Fransa'da da yalan haberi cezalandıran müstakil bir suç tipi bulunmamaktadır. Ronan Ó Fathaigh, Natali Helberger ve Naomi Appelman, "The perils of legally defining disinformation," *Internet Policy*

amacının hukuki menfaatlerin korunması olduğu¹³ göz önünde bulundurulduğunda; hukuki değerlerin korunmasında özel hukuk veya idare hukuku gibi diğer hukuk normlarının neden yetersiz kaldığı ve yalan haberle mücadelede ceza hukuku araçlarına başvurulmasına neden gerek olduğu açıklanması gereken bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer deyişle, hukuki menfaatlerin korunmasında ceza hukukunun “ultima ratio” olması, yalan haberle mücadelede, ceza hukuku yaptırımlarına gerek olup olmadığı ve yalan haberlerin yapılması ve yayılmasıyla hangi hukuki değer ihlal edildiği sorularını akla getirmektedir. Bu bağlamda Alman ceza hukuku öğretisinde “gerçeğin” münhasıran ceza hukuku yaptırımlarıyla korunması gereken bir hukuki değer olup olmadığı da tartışılmaktadır.¹⁴

Bir görüşe göre, kavram olarak “gerçeklik” ceza hukuku tarafından münhasıran korunması gereken hukuki bir değer değildir. Bu nedenle, “gerçeklik” bir ceza normunun hukuki konusu olamaz. Ancak “gerçek” dolaylı olarak, AlmCK §187’de düzenlenen karalama suçunda olduğu gibi “gerçeğe aykırılığın” bireylerin “onur, şeref veya saygınlığını” ihlal ettiği durumlarda ceza hukuku

---

Review, erişim tarihi Ağustos 8, 2023, <https://policyreview.info/articles/analysis/peril-legally-defining-disinformation> Avusturya’da ise yalan haber yapmak ve yaymak 2015 yılına kadar Avusturya Ceza Kanunu’nun 276. maddesi gereğince beş yıla kadar hapis cezası gerektiren bir suç olarak düzenlenmişken, son on yılda bu suç nedeniyle hiçbir mahkûmiyet hükmü verilmediğinden madde 31.12.2015 tarihinde ilga edilmiştir. Jakob Winter, “State security calls for penalties for fake news,” erişim tarihi Ağustos 8, 2023. Asya ülkelerindeki yasal düzenlemelere ilişkin olarak bkz. Robert Brian Smith, Mark Perry ve Nucharee Nuchkoom Smith, “Fake News in ASEAN: Legislative Responses,” *Journal of ASEAN Studies* 9, no. 2 (2021): 120-127.

¹³ Johannes Wessels, Werner Beulke ve Helmut Satzger, *Strafrecht Allgemeiner Teil* (Heidelberg: C. F. Müller, 2018), §1, kn. 9.

¹⁴ Hugo Soares, “Strafrechtliche Bekämpfung von Fake News? Zum Umgang der Kriminalisierungstheorie mit der Wahrheit” iç. *Strafrecht und Demokratie*, ed. Lukas Staffler, Gian Ege, Oliver Jany, Luisa Lichtenberger, Adrés Payer, Luca Ranzoni, Franziska Reinicke, Theresa Schweiger ve Dimitrios Tsilikis (Baden-Baden: Nomos, 2023), 198.

tarafından himaye edilebilir.¹⁵ Bu anlayışın yansıması olarak Alman hukukunda yalan haberin, klasik suç tiplerine uygun düştüğü ölçüde, kişilerin cezai sorumluluğunu gerektireceği kabul edilmektedir. Bu durumda “yalan haber”; kişilik haklarına ve şerefe karşı işlenen suçlar (AlmCK §§185 vd.), seçimlerin demokratik bir şekilde yapılmasına karşı işlenen suçlar (AlmCK §§107-108e), toplumsal huzur ve barışı bozmaya yönelik suçlar (AlmCK §130) ya da devletin dış güvenliğine ilişkin sırların açıklanması ve casusluk amacıyla sahtecilik suçu (AlmCK §100a), sermaye piyasasının şeffaf ve hukuka uygun işleyişine karşı işlenen suçlar (AlmCK §264a) ve Alman Menkul Kıymetler Ticareti Kanunu (WpHG) §§119, 120 ya da Alman İlaç Reklamı Kanunu (Heilmittelwerbegesetz) §14 ve AlmCK §§223 vd. düzenlenmiş olan suçlar kapsamında kişilerin cezai sorumluluğunu gerektirebilir.

Çalışmamızın asıl konusu olan, sosyal medya kullanıcılarının yalan haber nedeniyle cezai sorumluluklarını irdilemeden önce, Alman Sosyal Medya Kanunu’na (NetzDG) ilişkin genel açıklamalarda bulunmanın Türk okuyucu açısından yararlı olacağı kanaatindeyiz. Bu nedenle aşağıda Alman Sosyal Medya Kanunu’na (NetzDG) ilişkin kısa ve genel bilgilere yer verilmiştir.

---

¹⁵ Soares, “Strafrechtliche Bekämpfung von Fake News? Zum Umgang der Kriminalisierungstheorie mit der Wahrheit,” 198.

I. ALMAN SOSYAL MEDYA KANUNU’NA (NetzDG) İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR

Alman Sosyal Medya Kanunu’nun uygulama alanı, Kanun’un 1. paragrafında sayılan belli bazı katalog suçlarla sınırlanmıştır. Söz konusu katalog suçlar: Alman Ceza Kanunu’nda yer alan demokratik hukuk devletini ve anayasal düzeni tehlikeye sokan suçlardan bazılarıyla suç işlemeye alenen teşvik (AlmCK §111), suç işleme tehdidinde bulunarak kamu barışını bozma (AlmCK §126), suç işlemek amacıyla örgüt kurma (AlmCK §129) ve terör örgütü kurma (AlmCK §129a), halkı kin ve düşmanlığa tahrik (AlmCK §130) ve cebir tasviri yapma (AlmCK §131), suçu övme ve onaylama (AlmCK §140), dini inanç ve dünya görüşlerine, dini cemaatlere ve inanç gruplarına hakaret (AlmCK §166), çocuk pornografisi içeren ürünleri yayma, edinme veya bulundurma (AlmCK §184b); hakaret (AlmCK § 185), kötüleme (AlmCK §186), karalama (AlmCK §187), ölenin hatırasına hakaret (AlmCK §189), fotoğraf çekmek suretiyle özel hayatın gizliğinin ihlali (AlmCK §201a), tehdit (AlmCK §241) ve ispat bakımından önemli verilerde sahtecilik suçlarıdır (AlmCK §269).

Alman Sosyal Medya Kanunu’nda (NetzDG) hizmet sağlayıcıların, kullanıcıların paylaşımlarıyla bağlantılı olarak yerine getirmek zorunda oldukları hukuki yükümlülükler düzenlenmiştir. Kanunu’nun 1. paragrafında sayılan bu suç tiplerini karşılayan hukuka aykırı içerikler, internet ortamında sosyal medya aracılığıyla paylaşıldığında hizmet sağlayıcılar; içeriğe erişimi engellemek, ayrıca haklarında bir yıl içinde 100’den fazla şikâyet olan sosyal medya platformlarına ilişkin altı ayda bir rapor hazırlamak, bu raporu kendi sitelerinde fark edilecek şekilde yayınlamak ve soruşturma mercilerine bildirimde bulunmakla yükümlüdürler (NetzDG §2-(1)).¹⁶ Ayrıca sosyal medya hizmet sağlayıcıların Almanya’da bir ülke temsilcisi bulundurmaları da zorunludur (NetzDG §5).

Kanuna göre kullanıcıların paylaştığı içerikler katalog suçlardan birine uyuyorsa hizmet sağlayıcının hukuki yükümlülüğü doğar. Hizmet sağlayıcının

---

¹⁶ Ayrıca bkz. Bülent Kent, “Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu,” 15-35; Matthias Cornils, “Präzisierung, Vervollständigung und Erweiterung: Die Änderungen des Netzwerkdurchsetzungsgesetzes 2021,” *NJW* (2021): 2471.

hukuki yükümlülüğünün doğması için, paylaşım içeriğinin katalog suçlardan birine uygun düşmesi yeterli olmakla birlikte, söz konusu paylaşım içeriğinin aynı zamanda yalan ya da yanıltıcı haber niteliğinde olmasına gerek yoktur.¹⁷ Paylaşımın içeriği doğru bile olsa, eğer katalog suçlardan birinin unsurlarını karşılıyorsa hizmet sağlayıcı Kanun gereği rapor hazırlamak, erişimi engellemek, içeriği kaldırmak ve bildirimde bulunmak zorundadır. Paylaşım içeriğinin suç olmasının yanında ayrıca yalan veya yanıltıcı bilgi içermesi de gerekmez. Bu durum, yalan haberle mücadelede Alman Sosyal Medya Kanunu'nun (NetzDG) etkinliğinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Nitekim öğretilerde, Alman Sosyal Medya Kanunu yalan haberle mücadelede yetersiz kaldığı gerekçesiyle eleştirilmekte ve §1-(3)'de sayılan katalog suçların çok az bir kısmının "yalan haber" niteliğindeki içeriklerle ilintili olduğu ifade edilmektedir.¹⁸ Hatta öğretilerde Kanun'un (NetzDG) 1. paragrafının (3). bendinde yer alan düzenlemenin kanunilik ilkesine aykırı olduğunu söyleyenler de bulunmaktadır. Bu görüşü savunanlara göre, §1-(3)'de yer alan katalog suçlara uygun düşen "hukuka aykırı içerik" ibaresi, belirlilik ilkesinin gereklerine aykırı, muğlak bir kavramdır.¹⁹

Öğretilerde hizmet sağlayıcının erişimi engellemek veya içeriği kaldırmak gibi hukuki yükümlülüklerinin doğması için, kullanıcının paylaştığı içeriğin katalog suçların objektif unsurlarını karşılamasının yeterli olup olmadığı ve ayrıca suçun subjektif unsuru olarak kastın varlığının araştırılmasına gerek olup olmadığı da tartışılmaktadır. "Hukuka aykırı içerik" kavramını NetzDG §1-(3)'de sayılan suç tiplerinin objektif unsurlarıyla tanımlayan ifadelerden yola çıkan bir görüşe göre: Bir sosyal medya kullanıcısının sanal ortamda yaptığı paylaşım katalog suçlardan

---

¹⁷ Tamina Preuß, *Fake News, eine phänomenologische, kriminologische und strafrechtliche Untersuchung* (Baden-Baden: Nomos, 2021) 114; Elisa Hoven ve Hubertus Gersdorf, *BeckOK Informations- und Medienrecht* ed., Hubertus Gersdorf ve Boris P. Paal (München: C. H. Beck, 2022), NetzDG §1, kn. 4.

¹⁸ Bernd Holznagel, "Phänomen "Fake News"-/Was ist zu tun? Ausmaß und Durchsuchungskraft von Desinformationskampagnen," *MMR* (2018): 21.

¹⁹ Marc Liesching, "Die Durchsetzung von Verfassungs- und Europarecht gegen das NetzDG, Überblick über die wesentlichen Kritikpunkte," *MMR* (2018): 26- 27. Hukuka aykırı içerik konusundaki tartışmalara ilişkin olarak ayrıca bkz. Kent, "Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu," 31ff.

birinin objektif unsurlarını karşılıyorsa hizmet sağlayıcının hukuki yükümlülüğü doğar. Hukuka aykırı içeriği hazırlayan veya başkasının ürettiği içeriği paylaşan sosyal medya kullanıcısının, söz konusu katalog suçlar açısından aynı kast veya taksirinin olup olmamasının hizmet sağlayıcının hukuki yükümlülüğü açısından bir önemi yoktur.²⁰ Aksi yöndeki görüşe göre ise; NetzDG § 1-(3)'de “katalog suçların tipiklik unsuruna uygun düşen ve herhangi bir hukuka uygunluk nedenine dayanmayan hukuka aykırı içerik” ifadesi kullanılmaktadır. Suç teorisinde sübjektif unsurların da tipiklik içerisinde mütalaa edildiği göz önünde bulundurulduğunda, hizmet sağlayıcının hukuki sorumluluğunun doğması için sosyal medya kullanıcısının paylaşımının katalog suçların sadece objektif unsurlarını gerçekleşmesi yeterli görülemez.²¹ Bu görüşte olanlar hizmet sağlayıcıların yükümlülüklerinin doğmasını, kullanıcı paylaşımlarının katalog suçların hem objektif hem de sübjektif unsurlarını karşılaması şartına bağlamaktadır.

Hizmet sağlayıcının katalog suçlar kapsamında kalan yalan haber niteliğindeki paylaşımları kaldırmasının veya bu haberlere erişimi engellemesinin yalan haberle mücadeledeki önemi yadsınamaz. Ancak içeriği suç teşkil eden paylaşımları yapanların veya bilerek bunları yayanların cezalandırılması, özel hukuk veya idare hukuku tedbirlerinden daha caydırıcı olacaktır.

Bu çalışmada “yalan haber” şerefe karşı işlenen suçlar ve tahrik suçları bağlamında incelenmiştir. Söz konusu suçları oluşturabilecek nitelikteki eylemler; tamamen uydurma haber yapılması veya haberde kişilerin gerçekte söylemediği sözleri söylediklerinin iddia edilmesi veya kişilerin yaptığı gerçek açıklamalara aslında hiç söylemedikleri şeylerin eklenmesi yani beyanlarına gerçek dışı ilaveler yapılması şeklinde ortaya çıkabilmektedir.

Sosyal medya kullanıcılarının yaptığı yalan haberler, şerefe karşı işlenen suçlar ve tahrik suçları dışında ayrıca suç uydurma suçuna (AlmCK §§145d) da vücut verebilir. Ne var ki suç uydurma suçuna Alman Sosyal Medya Kanunu

---

²⁰ Hoven ve Gersdorf, *BeckOK Informations-und Medienrecht*, 41.

²¹ Florian Höld, “Das Vorabentscheidungsverfahren nach dem neuen NetzDG Rechtliches Neuland bei der Bekämpfung von Kriminalität in sozialen Netzwerken”, *MMR* (2017): 792.

(NetzDG) §1-(3)'de sayılan katalog suçlar arasında yer verilmemiştir. Bu durumda bir kimse sosyal medyada veya internet ortamında gerçek dışı iddialarla suç uydurduğunda veya suç üstlendiğinde, hizmet sağlayıcının içeriği kaldırmak veya erişimi engellemek gibi bir yükümlülüğü doğmayacaktır. Bununla birlikte paylaşımın içeriği, AlmCK anlamında suç olmaya ve paylaşımı yapan veya yayan kişinin cezai sorumluluğunu gerektirmeye devam eder. Yani sosyal medyada suç uyduran veya suç üstlenen kişinin cezai sorumluluğu genel hükümler çerçevesinde belirlenmelidir. Bu çalışmanın konusu sosyal medya kullanıcılarının yalan haber nedeniyle AlmCK kapsamında cezai sorumlulukları olduğundan, "yalan haber" son olarak suç uydurma suçu (§145d AlmCK) açısından da irdelenmiştir.

II. KİŞİNİN SÖYLEMEDİĞİ SÖZLERİ SÖYLEMİŞ GİBİ (IN DEN MUND LEGEN) YANSITAN YALAN HABERLERİN ŞEREF KARIŞI İŞLENEN SUÇLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Genel Olarak

Kişilerin onur, şeref ve saygınlığına karşı işlenen suçlar Alman Ceza Kanunu'nda hakaret (§ 185), kötöleme (§ 186) ve karalama (§ 187) olmak üzere üç ayrı paragrafta düzenlenmiştir. AlmCK §185'deki hakaret suçuyla §186'daki kötöleme suçunun TCK'daki karşılığı m. 125'de düzenlenmiş olan hakaret suçudur. AlmCK §187'deki karalama suçunu ise TCK m. 267'de yer alan iftira suçu kısmen karşılamaktadır. Zira karalama suçu (AlmCK §187) Alman Ceza Kanunu'nda şerefe karşı işlenen suçlar arasında düzenlenmiştir ve kişilerin onur, şeref ve saygınlığını koruma altına almaktadır. Ayrıca AlmCK §164'te bir kimse hakkında idari veya cezai takip yapılmasını sağlamak amacıyla gerçek dışı olgu isnat etmeyi cezalandıran başka bir suç tipi daha yer almaktadır. Bu suç tipiyle korunan hukuki değer ise adliyenin işleyiştir.²² Buna karşın, TCK m. 267'de düzenlenmiş olan iftira suçuyla hem adliyenin işleyişi hem de kişilerin onur, şeref

---

²² Thomas Fischer, *Strafgesetzbuch und Nebengesetze* (München: C. H. Beck, 2013), §187, kn. 1.

ve saygınlıkları²³ korumaktadır. Bu nedenle TCK m. 267’deki iftira suçunun birden fazla hukuki değeri himaye ettiği genel olarak kabul edilmektedir. AlmCK’da iftira (§164) ve karalama (§187) suçlarıyla himaye edilen birbirinden farklı iki hukuki değer, TCK m. 267’de tek bir suç tipiyle koruma altına alınmıştır.

AlmCK’da düzenlenmiş olan kötüleme (§186) ve karalama (§187) suçları arasındaki temel fark ise failin mağdura isnat ettiği olgunun gerçek olmadığını bilip bilmemesine yani failin kastının kapsamına ilişkindir. Karalama suçunda fail, mağdura gerçek olmadığını bildiği bir olgu isnat eder. Isnat edilen olgunun gerçek olmadığı kesin olarak kanıtlanmış olmak ve fail bu olgunun gerçeğe aykırı olduğunu bilerek hareket etmek zorundadır. Bu açıdan karalama suçu sadece doğrudan kastla işlenebilir ve bu suçun olası kastla işlenmesi mümkün değildir. Mağdura isnat edilen fiil veya olgunun gerçek dışı olduğu kesin değilse, diğer bir ifadeyle gerçek olma ihtimali varsa AlmCK §187’de düzenlenmiş olan karalama suçu yerine AlmCK §186’daki kötüleme suçu oluşacaktır. Zira kötüleme suçunda da fail mağdura somut bir fiil veya olgu isnat eder. Ancak fail, mağdura isnat ettiği fiil veya olgunun gerçek olmadığı konusunda kesin bir bilgiye sahip olmamalıdır. Mağdura isnat edilen fiil veya olgunun gerçekliğinin şüpheli, kanıtlanamamış olması yeterlidir.²⁴ Buna göre fail, isnat ettiği olgunun gerçeğe aykırı olduğu konusunda kesin bilgiyle hareket ediyorsa karalama; failin fiil veya olgunun gerçeğe aykırılığı konusunda kesin bir bilgi sahibi olmayıp, bunun olasılık dahilinde olduğunu düşünmesi durumunda ise kötüleme suçu oluşur.²⁵

Karalama suçu açısından, isnat edilen olgunun gerçeğe aykırı olması tipikliğin objektif unsurlarındandır.²⁶ Isnat edilen olgunun gerçeğe aykırı olduğu ispat edilemediği takdirde, şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince fail yalnızca daha

---

²³ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve R. Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 1365; Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 1124; Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 1170.

²⁴ Elisa Hoven ve Melena Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ *JuS* (2017): 1167; Fischer, *StGB*, §186, kn. 11.

²⁵ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ 1167.

²⁶ Urs Kindhäuser, *Strafrecht Besonderer Teil I* (Baden-Baden: Nomos, 2005), §24, kn. 2.

hafif ceza öngören AlmCK §186'daki kötüleme suçundan sorumlu tutulabilir.²⁷ Bu nedenle Alman ceza hukuku öğretisinde; kötüleme suçunun unsurlarını ihtiva etmekle birlikte, yalnızca doğrudan kastla işlenebilecek olması ve mağdurun ekonomik itibarını sarsacak nitelikteki gerçeğe aykırı fiil isnatlarını da seçimlik hareketler arasında sayması nedeniyle karalama suçunun, kötüleme suçunun nitelikli hali olduğunu kabul eden yazarlar da vardır.²⁸

Her üç suç tipinde de suçun hukuki konusu kişinin onur, şeref ve saygınlığıdır.²⁹ Federal Alman Temyiz (Mahkemesine (BGH) göre: *“Bir kimseye, itibarını sarsacak kusur veya noksanlık atfedildiğinde, şerefe karşı bir saldırı söz konusu olur. Sadece bir kimsenin onur kırıcı bir olgu veya değer yargısı isnâd edilerek kötülenmesi dahi, kişinin şerefinden kaynaklanan kendisine saygı gösterilmesini talep etmeye yönelik menfaatlerini zedeleyici nitelikte olup, hor görme, aşağılama ya da hiçe sayma şeklindeki tipik davranışlara vücut verir”*.³⁰

AlmCK'nun şerefe karşı suçları düzenleyen 14. bölümünde “şeref (die Ehre)” kavramı hiç kullanılmamış olmasına rağmen³¹, öğretide bu bölümde korunan hukuki değerın bireylerin onur, şeref ve saygınlığı olduğu tereddütsüz kabul edilmektedir. Ancak hukuki bir değer olarak şereften (die Ehre) ne anlaşılması gerektiği konusunda görüş ayrılıkları vardır. Öğretide sübjektif (fiili/ iç şeref), objektif (normatif/ dış şeref) ve karma teoriler öne çıkmaktadır.

---

²⁷ Kindhäuser, *Strafrecht Besonderer Teil I*, §24, kn. 2; Jörg Eisele ve Ulrike Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, ed. Adolf Schönke ve Horst Schröder (München: C. H. Beck, 2019) §187, kn. 2.

²⁸ Kindhäuser, *Strafrecht Besonderer Teil I*, §22, kn. 22.

²⁹ Reinhart Maurach, Friedrich-Cristian Schroeder, Manfred Maiwald, Andreas Hoyer ve Carsten Momsen, *Strafrecht Besonderer Teil, Teilband I, Straftaten gegen Persönlichkeits- und Vermögenswerte* (Heidelberg: C. F. Müller, 2019), §24, kn. 2; Eisele ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, Vor. zu §§185 ff, kn. 1; Kindhäuser, *Strafrecht Besonderer Teil I*, §22, kn. 1; Rudolf Rengier, *Strafrecht Besonderer Teil II, Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit* (München: C. H. Beck, 2005), §28, kn. 1; Philipp Regge ve Christian Pegel, *Münchener Kommentar zum StGB*, ed. Volker Erb ve Jürgen Schäfer (München: C. H. Beck, 2021), Vor. zu §185, kn. 7; “Onur, şeref ve saygınlık” kelimeleri Almanca “die Ehre” kavramının karşılığı olarak kullanılmıştır.

³⁰ BGH NJW 1989, 3028 (3028).

³¹ Bkz. Maurach ve Diğerleri, *Strafrecht Besonderer Teil*, §24, kn. 2.

Sübjektif teoriye göre şeref: kişinin kendisine ilişkin sübjektif onur duygusu (iç şeref) ya da maddi dünyada varlığına ilişkin şöhreti olarak ifade edilen iyi bir üne sahip olma ve buna mündemiç varlığının farkında olmasına ilişkin bilinçtir (Geltungsbewusstsein).³² Kişinin kendisi hakkında, şerefli bir birey olduğuna dair iyi duygularıdır. Bu durumda kişinin kendisi hakkındaki onurlu, şerefli veya saygın bir birey olduğuna ilişkin hislerini yaralayan sözler, bu hukuki değeri ihlal edecektir.³³

Günümüzde sübjektif-fiili teori, şerefe karşı işlenen suçların hukuki konusunu tespitite yetersiz kaldığı gerekçesiyle kendisine taraftar bulamamaktadır.³⁴

Ağırlıklı olarak uygulamada, kısmen de öğretide³⁵ AlmCK §§185 vd. yer alan suçların hukuki konusuna ilişkin olarak karma teori benimsenmektedir. Uygulamada, AlmCK'nun 14. bölümünde düzenlenmiş olan suç tipleriyle hem fiili hem de normatif şerefin korunduğu kabul edilmektedir.³⁶ Karma (objektif/normatif-sübjektif/fiili)³⁷ teori şerefi; kişinin insan olmasından kaynaklanan iç şeref ve kişinin sosyal itibarını, iyi şöhrete sahip olma hakkını esas alan dış şeref olmak üzere iki yönü bulunan bir kavram olarak açıklamaktadır.³⁸ Bu teoriye göre, hakaret suçunun hukuki konusu iç şeref; kötüleme ve karalama suçlarının hukuki konusunu ise dış şereftir.³⁹

---

³² Eisele ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, Vor. zu §§185ff., kn. 1.

³³ Bkz. Maurach ve Diğerleri, §24, kn. 2.

³⁴ Eisele ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, Vor. zu §§185ff., kn. 1; Bkz. Maurach ve Diğerleri, *Strafrecht Besonderer Teil*, §24, kn. 3.

³⁵ Urs Kindhäuser, *Strafgesetzbuch, Nomos Kommentar, Lehr- und Praxiskommentar* (Baden- Baden: Nomos Verlag Gesellschaft, 2015), Vor §§185-200, kn. 1; Karma teori Alman ceza hukuku öğretisinin eski hakim teorisi. Bkz. Rengier, *Strafrecht Besonderer Teil II*, §28, kn. 2.

³⁶ BGHSt 1, 288; BGH 11, 67, 71; BGH 36, s.145.

³⁷ Bkz. Rengier, *Strafrecht Besonderer Teil II*, §28, kn. 2.

³⁸ Rengier, *Strafrecht Besonderer Teil II*, §28, kn. 2.

³⁹ Rengier, *Strafrecht Besonderer Teil II*, § 28 kn. 2; Eisele ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, Vor. zu §§185ff., kn. 1.

Bugün öğretide hakim olan objektif teoriye (normatif/ dış şeref) göre ise AlmCK §§185 vd.'da yer alan suçların hukuki konusu; insanın salt insan olmakla sahip olduğu değerden kaynaklanan, haiz olduğu maddi ve manevi bir varlık olarak tanınmasına, kabul edilmesine ilişkin menfaatıyla (Geltungswert) bundan kaynaklanan aşağılanmamaya, hor görülmemeye ilişkin talep hakkıdır.⁴⁰ Normatif şeref kavramı, şerefe yapılan saldırıda insan onurunu yegane ölçüt olarak görmemekte, bunun yanında ayrıca mağdurun kişisel onurundan kaynağını alan sosyal saygınlığını, itibarını da dikkate almaktadır.⁴¹ Buradan hareketle teorinin taraftarlarından bazıları şerefin sosyoloji tarafından şekillendirilen, ona bağlı bir kavram olduğunu kabul etmektedir.⁴² Objektif teoriye göre çocuklar, akıl hastaları veya temyiz kudreti olmayan kişiler de dahil olmak üzere herkes toplumun onurlu birer üyesi olarak şeref sahibidir ve herkesin şerefi hukuk tarafından aynı ölçüde korunmaya layıktır.⁴³ Şerefin sübjektif bir kavram olarak anlaşılması, küçük çocuklarla ayırt etme yeteneği gelişmemiş olan kişilerin hukuki korumadan yararlanamamaları gibi kabul edilemez bir sonuca yol açar. Bu kişiler, algıları gelişmemiş olduğundan kendilerine söylenen sözlerden etkilenmeyebilir. Objektif olarak onur kırıcı olsa bile bu sözler onların onur, şeref ve saygınlıklarına ilişkin hislerini incitmeyebilir. Bu durumda bu kişilerin onur, şeref ve saygınlıklarıyla, toplumdaki alingan bir bireyin onur, şeref ve saygınlığı eşit hukuki koruma görmez. Bu sonucun kabul edilmesi mümkün değildir. Her insanın onur, şeref ve saygınlığı eşit derecede hukuki korumayı hak eder ve her insan toplumun onurlu bir üyesidir.⁴⁴

Sosyal medyada görülen yalan haberlerin önemli bir kısmı, politikacıların gerçekte söylemedikleri sözlerin onlara atfedilmesi veya onlardan “uydurma

---

⁴⁰ Thomas Hillenkamp, “Anm. zu BGH 2 StR 662/88,” *NStZ* (1989): 528; Eisele ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, §187, kn. 1; Johannes Wessels ve Michael Hettinger, *Strafrecht Besonderer Teil 1, Straftaten gegen Persönlichkeits- und Gemeinschaftswerte* (Heidelberg: C.F. Müller, 2016), kn. 464.

⁴¹ Bkz. Maurach ve Diğerleri, *Strafrecht Besonderer Teil*, §24, kn. 5.

⁴² Bkz. Maurach ve Diğerleri, *Strafrecht Besonderer Teil*, §24, kn. 5.

⁴³ Bkz. Maurach ve Diğerleri, *Strafrecht Besonderer Teil*, §24, kn. 6.

⁴⁴ Bkz. Maurach ve Diğerleri, *Strafrecht Besonderer Teil*, §24, kn. 6.

alıntılar” yapılması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu konuda Bündnis 90/Yeşiler Partisi üyesi Renate Künast’a atfen yapılan yalan haber önemli bir örnektir. Söz konusu yalan haberde Künast’ın “*travmatize olmuş genç bir mülteci cinayet bile işlese, yine de ona yardım edilmelidir*” dediği iddia edilmiştir.⁴⁵ Ayrıca sosyal medyada Yeşiller Partisinin Almanya’da Hristiyan kültürünü ortadan kaldırma ve yerine yabancı bir kültür ikame etme amacı taşıdığı iddia edilerek, çok sayıda uydurma beyanat parti mensuplarınca söylenmiş gibi aktarılmıştır. Sosyal medyada Alman Yeşiller Partisi mensupları dışında, SPD ve CDU gibi diğer parti üyelerinin sözleri de çarpıtılarak veya gerçekte hiç söylemedikleri sözleri söyledikleri iddia edilerek kamuoyunda tepkiye yol açan, sansasyonel haberler yapılmıştır.⁴⁶

B. Kişinin Söylemediği Sözleri Söylemiş Gibi (in den Mund legen) Yansıtın Yalan Haberlerin Hakaret Suçu (§ 185 AlmCK) Kapsamında Değerlendirilmesi

AlmCK §185’e göre: “Hakaret suçu bir yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla ve aleni olarak, bir toplantıda ya da §11(III) kapsamında bir içeriğin yayılması veya maddi davranışlarla işlendiğinde iki yıla kadar hapis cezası veya adli para cezasıyla cezalandırılır.”

Paragrafta hakaret suçu düzenlenmiş, ancak hakareten ne anlaşılması gerektiği açıklanmamıştır. Öğretide ve uygulamada ise hakaret; hor görmek, aşağılamak, hiçe saymak veya saygısız davranmak suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına yapılan saldırı olarak tanımlanmaktadır.⁴⁷

Hakaret suçu mağdura onur, şeref ve saygınlığı ihlal edecek nitelikte somut bir fiil isnat edilmesi veya mağdurun onur, şeref ve saygınlığına zarar veren bir değer yargısında bulunulmasıyla işlenebilir. Mağdurun şerefini ihlal eden olumsuz değer yargılarında bulunulması yani sövme eylemi açısından, eylemin mağdurun huzurunda gerçekleştirilmesiyle gıyabında gerçekleştirilmesi arasında suçun oluşması açısından herhangi bir fark bulunmamaktadır. Her iki durumda

---

⁴⁵ Preuß, *Fake News*, 148.

⁴⁶ Bkz. Preuß, *Fake News*, 149.

⁴⁷ Eisele ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, §185, kn. 1

da fiil hakaret suçuna vücut verir.⁴⁸ Örneğin, A'nın B'ye "sen bir dolandırıcısın" demesi veya A'nın B'nin gıyabında C'ye "B bir dolandırıcı" demesi hakaret suçunu oluşturur.⁴⁹

Ancak hakaret suçunun somut fiil isnat edilerek işlenmesi yalnızca mağdurun huzurunda mümkündür. Mağdurun gıyabında fiil isnat edilerek hakaret suçunun işlenmesi mümkün değildir. Böyle bir durumda suçun niteliği değişir ve kötüleme veya karalama suçlarından biri oluşabilir. Mağdurun yokluğunda yani gıyapta sövme eylemi ise hiçbir zaman AlmCK §186'daki kötüleme veya §187'deki karalama suçlarına vücut vermez.⁵⁰ Yani kötüleme ve karalama suçlarıyla hakaret suçu arasındaki temel fark, bu iki suçun sövmek suretiyle işlenememesi, mutlaka somut bir fiil veya olgu isnat edilerek işlenebilmesidir. Ayrıca her iki suçta da söz konusu somut fiil isnadının mağdurun şahsına karşı yani huzurunda değil, üçüncü bir kişi veya kişiler muhatap alınarak, mağdurun gıyabında yapılması gerekir.⁵¹ Kötüleme ve karalama suçlarında fail, gıyabında mağdura somut bir fiil veya olgu isnat eder veya başkalarınca mağdura yapılmış olan somut fiil veya olgu isnadını üçüncü kişilere aktarır. Kötüleme ve karalama suçlarında suçun mağduru ile onur kırıcı ithamları algılayan kişi aynı olamaz. Onur, şeref ve saygınlığı ihlal edilen mağdurla mağdur hakkındaki fiil isnadına vakıf olan kişi farklı olmak zorundadır. Buna karşın hakaret suçunda fail, mağdurun huzurunda onun şeref veya saygınlığına zarar verecek nitelikteki bir fiil isnadında bulunur ya da mağdurun huzurunda veya gıyabında olumsuz bir değer yargısını ortaya koyarak mağdura söver.⁵² Hakaret suçunda somut fiil isnadının mutlak surette huzurda yapılması gerekirken, sövme seçimlik hareketiyle hakaret suçu hem huzurda hem de gıyapta işlenebilir. Bir görüşe göre, kişilerin şerefine karşı işlenen bu üç suç tipinin düzenlenişi arasındaki fark, iç şeref ve dış şeref arasındaki ayırmadan

---

⁴⁸ Theodor Lammich, *Fake News als Herausforderung des deutschen Strafrechts* (Berlin: Duncker & Humblot, 2022), 148.

⁴⁹ Bkz. Maurach ve Diğerleri, *Strafrecht Besonderer Teil*, §25, kn. 1.

⁵⁰ Lammich, *Fake News*, 148.

⁵¹ Lammich, *Fake News*, 148; Eisele ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, §185, kn. 1

⁵² Eisele ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, §185, kn. 1

kaynaklanmaktadır. İç şerefın yalnızca hakaret suçıyla, dış şerefın ise her üç suç tipiyle de himaye edildiği kabul edilmektedir.⁵³

Yalan haberlerin sosyal medya üzerinden naklinde, kişinin onur, şeref ve saygınlığına zarar verecek nitelikteki açıklamalar mağdurun huzurunda değil, gıyabında yapılmaktadır.⁵⁴ Mağdura yönelik sövme şeklindeki olumsuz değer yargılarını barındıran beyanların, üçüncü kişilerce algılanmasıyla hakaret suçu oluşacaktır.⁵⁵ Kötüleme ve karalama suçlarından farklı olarak hakaret suçu sadece fiil veya olgu isnadıyla değil, olumsuz bir değer yargısı içeren ifadelerle yani sövmek suretiyle de işlenebilmektedir.⁵⁶ Aslında bir yalan haber, aynı zamanda bir fiil veya olguya ilişkin beyan içerir. Zira yalnızca bir fiil veya olguya ilişkin açıklamalar gerçek veya yalan olabilir.⁵⁷ Bu nedenle sosyal medya üzerinden bir yalan haber yapılması, üçüncü kişiler nezdinde ve kural olarak olgusal beyanlarda bulunması suretiyle gerçekleştiğinden, bu tür eylemler hakaret suçundan ziyade kötüleme veya karalama suçları kapsamında değerlendirilmelidir.⁵⁸ Fail eğer haber içeriğinin gerçeğe aykırı olduğunu bilerek, yani doğrudan kastla hareket ediyorsa karalama, haber içeriğinin gerçek dışı olduğuna ilişkin kesin bir bilgiye sahip değilse kötüleme suçu oluşur. Mağdur hakkında gerçek dışı bir fiil veya olgu isnadı içeren haber sosyal medya üzerinden aleniyet kazandığı için her iki suçun da nitelikli hali gerçekleşir.⁵⁹

Yukarıda zikredilen bayan Künast’a ilişkin olay bu kapsamda değerlendirildiğinde: kullanıcı bir sosyal medya platformunda politikacının bir gazeteye belirli bir beyanatta bulunduğunu iddia etmiştir. Bu iddianın gerçek olup olmadığının ispatlanması ise mümkündür. Söz konusu haber bir olgu isnadı

---

⁵³ Lammich, *Fake News*, 148.

⁵⁴ Lammich, *Fake News*, 148.

⁵⁵ Lammich, *Fake News*, 148.

⁵⁶ Johannes Wessels ve Michael Hettinger, *Strafrecht Besonderer Teil I* (Heidelberg: C. F. Müller, 2012), §11, kn. 508.

⁵⁷ Lammich, *Fake News*, 148.

⁵⁸ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ 1167.

⁵⁹ Hoven, “zur Strafbarkeit von Fake News – de lege lata und de lege ferenda,” 720.

içermekte ve mağdurun huzurunda değil sosyal medya üzerinden yani mağdurun gıyabında gerçekleşmektedir. Mağdura gıyabında yapılan olgu isnadı AlmCK §185 anlamında tipik bir fiil olmadığından, bu yalan haberin hakaret suçu kapsamında cezalandırılması mümkün değildir.⁶⁰

Ancak yalan haberin aynı zamanda mağdur hakkında olumsuz değer yargılarını da içerir şekilde, mağdur aleyhine kamuoyu oluşturmak amacıyla yapılması durumunda, değer yargısı ve fiil veya olgu isnadının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği öğretide kabul edilmektedir. Buna göre, mağdur hakkında olumsuz bir değer yargısı ifade etmek, “yalan haberden” (fake news) ayrı bir nitelik taşıdığından esas itibarıyla “nefret söylemi” (hate speech) kapsamında incelenmelidir.⁶¹ Bu görüşü savunanalar, sosyal medyada yalan haber yapılması yoluyla hakaret suçunun işlenebilmesinin, ancak mağdurun bu açıklamayı algılaması, fiil isnadının huzurunda olması ve mağdurun bu isnadı onur kırıcı olarak algılamasıyla mümkün olduğunu kabul etmektedir. Yani bu görüşe göre, sosyal medya üzerinden yapılan yalan haberlerle bir kimse hakkında olumsuz değer yargılarında bulunmak hakaret suçu kapsamında değerlendirilmez.⁶² Gerçekten de yalan haberlerin yayılmasının arkasında yatan tipik motivasyon incelendiğinde, haberin mağdurun bilgisine ulaşmasının ancak göze alınan, kabullenilen bir tür “yan hasar” niteliğinde olduğu görülmektedir.⁶³ Bir yalan haberlerin yayılmasında mündemiç tehlikenin ise üçüncü kişilerin bundan haberdar olmasıyla söz konusu olduğu kabul edildiğinde, bir kimsenin gıyabında fiil veya olgu isnadının karalama veya kötüleme suçları kapsamında incelenmesi gerekir. Bu tür fiillerin AlmCK §185’te düzenlenen hakaret suçu kapsamında mütalaa edilmesi ise pratikte mümkün görünmemektedir.⁶⁴

---

⁶⁰ Bkz. Lammich, *Fake News*, 148.

⁶¹ Lammich, *Fake News*, 148, 149.

⁶² Lammich, *Fake News*, 149.

⁶³ Lammich, *Fake News*, 149.

⁶⁴ Lammich, *Fake News*, 149.

C. Kişinin Söylemediği Sözleri Söylemiş Gibi (in den Mund legen) Yansıtan Yalan Haberlerin Karalama (§ 187 AlmCK) ve Kötüleme (§ 186 AlmCK) Suçları Kapsamında Değerlendirilmesi

1. Karalama Suçu (§187 AlmCK)

AlmCK §187'ye göre: “Her kim, bir başkasına gerçek olmadığını bildiği halde onun onurunu, şerefini ve saygınlığını rencide edebilecek veya kamuoyu nezdinde aşağılayabilecek ya da ekonomik itibarına zarar verecek nitelikte bir fiil veya olgu isnat eder ya da yayarsa iki yıla kadar hapis cezası veya adli para cezasıyla cezalandırılır. Fiilin bir toplantıda veya içeriklerin yayılması suretiyle (§11/2) alenen gerçekleştirilmesi halinde beş yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına hükmolunur”.

Bir kimsenin söylemediği sözleri söylemiş gibi aktaran bir haber AlmCK §187'de düzenlenmiş olan karalama suçu kapsamında cezalandırılabilir. Ancak bunun için haberin; mağdura ilişkin olumsuz bir değer yargısı içeren sövme niteliğinde olmaması, fiil veya olgulara ilişkin bir beyan ihtiva etmesi, ayrıca kişinin onur, şeref ve saygınlığını rencide edici nitelikte olması gerekir.⁶⁵ Fiil veya olgu kavramından anlaşılması gereken, sübjektif görüş ve beğenileri esas almayan, maddi olarak geçmişte veya şimdiki zaman itibarıyla gerçekleşmiş veya gerçekleşen, delil yoluyla ispatlanabilen hadiselerdir.⁶⁶

---

⁶⁵ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ (1168).

⁶⁶ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ (1168); olgu kavramı, “bilgi” kavramı ile (detaylı bilgi için bkz. Jean Nicolas Druey, *Information als Gegenstand des Rechts* (Zürich: Nomos, 1995), 6-20. karıştırılmamalıdır. Bilişsel bir fenomen olarak bilgi, ulaşmasıyla birlikte alıcısında algılanabilir bir değişikliğe yol açan ve en azından alıcısının bilişsel durumunda (Erkenntnis- und Wissensstand) ya da davranışlarında bir değişikliğe neden olmaya elverişli olan bildiri, mesajdır (Marius Prinz, *Der Schutz von Betriebs- und Geschäftsgeheimnissen im Informationsfreiheitsrecht* (Münster: Vannerdat OHG Münster 2015), 10). Bilgi, olgular hakkında ifadeler bütününden oluşmaktadır ve dilsel olarak kodlanmıştır; buna karşın olgular, bilginin konusunu oluşturan, kendisiyle ilişkili bulunduğu hususlardır. Yine bilgi isabetli ya da isabetsiz

Karalama suçunda mağdura onur, şeref, saygınlığını veya kamuoyundaki itibarını rencide edebilecek veya mağduru küçük düşürecek nitelikte gerçek dışı bir fiil veya olgu, bu niteliği bilinerek isnat edilir veya başkaları tarafından isnat edilmiş bir fiil veya olgunun gerçek olmadığı bilinmesine rağmen yayılması sağlanır. Böylece hukuki bir değer olarak kişinin onur, şeref ve saygınlığı ihlal edilmiş olur.⁶⁷ Mağdur hakkında yapılan gerçek dışı açıklamalar veya olgu isnatları mağdurun ekonomik itibarını sarsabilecek nitelikte olursa, bu durumda karalama suçunun malvarlığına karşı işlenen ikinci ortaya çıkış biçimi gerçekleşir. Bu olasılıkta, suçun hukuki konusu mağdurun malvarlığıdır.⁶⁸ Hakaret suçundan farklı olarak kötüleme ve karalama suçlarında, fiilin alenen veya AlmCK §11/3 anlamında basılı yayın yoluyla işlenmesi, cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.⁶⁹

Yukarıda zikredilen örnek sosyal medya haberinde Alman politikacı Künast'ın söylediği iddia edilen sözler, her ne kadar "mültecilere yönelik yardım edilmesi gerektiği" yönündeki görüşünü aktarır gibi görünse de haberi yapan kişinin asıl amacı, Künast'a atfedilen bu görüşü aktarmak değil, politikacının bu açıklamayı *Süddeutsche Zeitung* ile gerçekleştirdiği bir röportajda söylediği iddiasını yaymaktır. Politikacının iddia edilen açıklamayı gerçekte yapıp yapmadığı ise ispatlanabilir, kanıtlanabilir bir olgudur. Söz konusu haber içeriğiyle politikacıya somut bir olgu isnat edildiğinden eylem kötüleme suçuna vücut verebilecek niteliktedir.⁷⁰

---

veya gerçek ya da yanlış olabilirken olgu, geçmişte yahut güncel zamanda gerçekleşmiş vakia ya da durumları konu almaktadır, bu anlamda gelecekte gerçekleşecek olan durum ve hadiseler hakkında olgu ifadesi kullanılamazken, bilginin geleceğe ilişkin olması mümkündür (Prognose, tahmin) (Eric Hilgendorf ve Carsten Kusche, *Kapitalmarktstrafrecht*, ed. Tido Park (Baden-Baden, Nomos, 2019), 663 kn. 10-12.

⁶⁷ Lammich, *Fake News*, 146.

⁶⁸ Lammich, *Fake News*, 146; Eisele ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, § 187 kn. 1; Regge ve Pegel, *Münchener Kommentar zum StGB*, Vor. zu §185, kn. 7.

⁶⁹ Lammich, *Fake News*, 148; Eisele ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, §185, kn. 1

⁷⁰ Hoven ve Krause, "Die Strafbarkeit der Verbreitung von 'Fake News'," 1168; Preuß, *Fake News*, 151.

Kişinin söylemediği sözleri söylemiş gibi aktaran bir paylaşımın karalama suçuna vücut verebilmesi için, paylaşımın veya haberin muhtevasının kişinin onur, şeref ve saygınlığını rencide edici olmasının yanında, ayrıca nakledilen olgunun kişiyi aşağılayıcı ya da kamuoyu nezdinde küçük düşürücü nitelikte olması da gerekir.⁷¹ Esas itibariyle aşağılama ve küçük düşürme arasında objektif bir ayırım yapılamamaktadır. Şerefe kaşı işlenen suçlar açısından belirleyici olan, isnat edilen fiil veya olgunun mağdurun üçüncü kişiler nezdinde onur, şeref ve saygınlığını zedelemeye elverişli olup olmadığıdır.⁷² Bu açıdan yalan haberler, münferit bir kişi hakkında yapılmış olsa bile, nadiren açıkça onur kırıcıdır. Bu tür paylaşımlar veya haberler daha ziyade kamuoyunun bir kimse hakkındaki algısını etkilemek veya yönlendirmek amacıyla yapılmaktadır.⁷³

Örneğin bir politikacıya gerçekte alakası olmayan belli bazı görüşler veya fiiller atfedildiğinde, esas itibariyle bu kişinin politik duruşuna ilişkin toplumsal bir algı oluşturulmak istenir. Bir politikacının gerçekte söylemediği sözleri söylemiş veya yapmadığı eylemleri yapmış gibi aktarmadaki asıl maksat, genellikle politikacıya ve onun üyesi olduğu siyasi partiye verilen kamuoyu desteğini yani oy potansiyelini negatif yönde etkilemektir.⁷⁴ Dolayısıyla gerçekliği çarpıtılmış veya uydurulmuş alıntıların ne zaman mağduru kamuoyu nezdinde küçük düşürmeye elverişli olduğunun, ne zaman toplumun o kişi hakkındaki algısını etkilemeye yönelik olduğunun tespiti önem arz etmektedir. Bu tespiti yapmak için, bir kişiye suç isnat edilmesinde olduğu gibi açıkça onur kırıcı hallerle; bir kişinin Müslüman ya da Yahudi olduğunun iddia edilmesinde olduğu gibi yalnızca bir görüşün veya değerlendirmenin bildirildiği ve açıkça cezalandırılmayan bir davranışın söz konusu olduğu durumlar arasındaki farktan hareket edilebilir.⁷⁵ Bir kişinin Müslüman ya da Yahudi olduğunun söylenmesini kişilerin onur, şeref ve saygınlığını ihlal eder nitelikte bir fiil olarak

---

⁷¹ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ 1168.

⁷² Hoven, “zur Strafbarkeit von Fake News – de lege lata und de lege ferenda,” 720.

⁷³ Hoven, “zur Strafbarkeit von Fake News – de lege lata und de lege ferenda,” 721.

⁷⁴ Hoven, “zur Strafbarkeit von Fake News – de lege lata und de lege ferenda,” 721.

⁷⁵ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ 1168.

değerlendirmek mümkün değildir. Zira böyle bir değerlendirme Anayasal koruma altında bulunan ayrımcılık yasağına (Art. 3 III GG) aykırıdır.⁷⁶

Nitekim bir doktorun çocuk düşürtme suçu bakımından ceza kanununun izin verdiği kürtaj işlemlerini gerçekleştirdiğinin söylendiği bir olayda, Karlsruhe Eyalet Yüksek Mahkemesi (OLG Karlsruhe) de; “hukuken izin verilen bir davranışı gerçekleştirdiğine” ilişkin bir iddianın kişinin kamuoyu nezdinde küçük düşürülmesine neden olamayacağından hareketle, karalama veya kötüleme suçlarının oluşmadığına hükmetmiştir.⁷⁷ Mahkeme burada esas itibariyle maddi olarak kişinin kamuoyu nezdinde küçük düşmüş olmasını değil, hukuk düzeninin davranışa ilişkin değerlendirmesini esas almıştır. Bu anlamda kişinin onur, şeref ve saygınlığının ihlal edilip edilmediğinin tespitinde kamuoyunda yerleşmiş önyargılar veya negatif duygular göz önünde bulundurulmaz.⁷⁸

Künast’ın suç faili mülteciye yardım edilmesi gerektiğini söylediğinin iddia edildiği olayda da gerçek dışı olsa bile şüpheliye psikolojik ve tıbbi destek sağlanması gerektiğine ilişkin, esas itibariyle hukuk düzeninin izin verdiği bir eylem söz konusudur. Aksinin kabulü yani şüpheli olması nedeniyle bir kişiye tıbbi yardımda bulunulmasının reddedilmesi, en başta suçsuzluk karinesine, devletin bakım ve gözetim yükümlülüklerine aykırıdır.⁷⁹ Dolayısıyla bir politikacının kamusal bir yükümlülüğe işaret ettiğinin kendisine atfedildiği böyle bir yalan haber, katı normatif bir bakış açısıyla değerlendirilirse; politikacıya atfedilen fiilin yani söylemediği halde söylediği iddia edilen sözlerin, politikacının onur, şeref ve saygınlığı ihlal edici nitelikte olduğu söylenemez.⁸⁰

Ancak insan davranışlarının tamamı hukuken düzenlenmediği için katı normatif yaklaşımla her zaman isabetli sonuçlara ulaşılamayabilir. Zira normatif yaklaşım, hukuk düzeninin sınırları dışında kalan ve kişinin kamuoyu nezdindeki

---

⁷⁶ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ 1168.

⁷⁷ OLG Karlsruhe NJW 2005, 612 (613).

⁷⁸ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ 1168.

⁷⁹ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ 1168.

⁸⁰ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ 1168.

değerlendirilmesinde etkili olan ahlaki perspektifleri dışlamaktadır.⁸¹ Örneğin bir kimsenin boşanması ya da cinsel tercihinin toplumun genelinden farklı olması hukuka aykırı olmamakla birlikte, bu duruma ilişkin bir bilginin üçüncü kişilere nakledilmesi, muhatabı bakımından küçük düşürücü olabilir. Künast'ın olayında da hukuk nezdinde nötr olan bir olgunun muhatabını halkın gözünde küçük düşmeye elverişli olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü söz konusu uydurma alıntı her şeyden önce politik önceliklerin belirlenmesinde yanlış bir yaklaşıma işaret etmekte ve bahsi geçen politikacının; “faili mağdurdan daha fazla önemseydiği, mültecilerin suç işleme tehlikesini göz ardı eden bir bakış açısına sahip olduğu” izlenimi yaratmaktadır. Yabancı uyruklu suçlulara karşı böyle bir tutuma sahip olduğu yönündeki paylaşım ise Künast'ı bir siyasetçi olarak zayıf ve dolayısıyla yetersiz gösterip, küçük düşürecek niteliktedir. Bu anlamda söz konusu uydurma alıntının, politikacının itibarı üzerindeki somut etkileri dikkate alındığında, kişinin onur, şeref ve saygınlığını ihlale elverişli olduğu kabul edilebilir.⁸² Ancak Alman hukukunda yerleşik yargı içtihatları, hukuk düzeniyle uyumlu olgulara ilişkin iddiaları içermesi durumunda uydurma alıntılarının kişilerin onur, şeref ve saygınlığını ihlal edici nitelikte olmadığı yönündedir.⁸³

2. Kötüleme Suçu (§186 AlmCK)

AlmCK §186'ya göre: “Her kim, başkasının onur, şeref ve saygınlığını rencide edecek veya onun kamuoyu nezdinde aşağılanmasına neden olacak nitelikte, ancak gerçekliği ispatlanmamış bir fiil veya olgu isnat eder ya da böyle bir isnadı yayarsa bir yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır. Fiilin alenen veya içerikler yaymak (§11/3) suretiyle gerçekleştirilmesi halinde iki yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmedilir.”

Yukarıda da işaret edildiği gibi, bir kimseye gıyabında fiil veya olgu isnad ederek onur, şeref ve saygınlığını zedelemeye yönelik davranışlar kötüleme

---

⁸¹ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ 1168.

⁸² Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ 1168.

⁸³ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ 1169; Preuß, *Fake News*, 156.

suçuna vücut verir. AlmCK §186'da düzenlenen kötöleme suçu doğrudan veya en azından olası kastla işlenebilen bir suçtur. Failin suçun maddi unsurlarını bilerek ve isteyerek, en azından kabullenerek hareket etmesi gerekir. Bu durumda fail, bir kimseye isnat ettiği veya yayılmasını sağladığı fiil veya olgunun, o kişinin onur, şeref ve saygınlığına zarar verecek veya kişinin kamuoyunda aşağılanmasına neden olacak nitelikte olduğunu bilmesi ve bu niteliğini bilerek hareketi gerçekleştirmeyi istemesi gerekir. Fail ayrıca bu isnadın mağdur dışında üçüncü kişilerin bilgisine ulaştığını bilmeli ve istemelidir.⁸⁴

Karalama ve kötöleme suçları arasındaki en önemli fark, failin yaptığı haberde mağdura isnat ettiği fiil veya olgunun gerçek olmadığını bilip bilmemesi noktasında ortaya çıkar. Karalama suçunda failin isnat ettiği fiil veya olgunun gerçek dışı olduğuna ilişkin kesin bilgisi aranırken, kötöleme suçunda fail isnat ettiği fiil veya olgunun gerçek dışı olduğu konusunda kesin bir bilgiye sahip olmamalıdır. Bu noktada tereddüt uyandıran husus haberin gerçek olduğuna inanarak, haberin yalan olduğunu bilmeden yayan kişinin cezai sorumluluğunun bulunup bulunmadığıdır. Bir facebook kullanıcısı uydurma alıntıya yer verilerek politikacı Künast hakkında yapılan yalan haberi, haberin gerçek olduğunu düşünerek başkalarıyla paylaşır ve böylelikle yalan haberi yayarsa, bu eylem nedeniyle cezai sorumluluğunun olup olmadığı AlmCK §187'da düzenlenen karalama suçu kapsamında değil, AlmCK §186'da düzenlenmiş olan kötöleme suçu kapsamında değerlendirilmelidir.

Alman ceza hukuku doktrininde ve uygulamada hâkim olan görüşe göre; kötöleme suçunun oluşabilmesi için fail, mağdura isnat ettiği fiil veya olgunun gerçek dışı olduğunu kesin olarak bilmemelidir. Isnat edilen fiil veya olgunun gerçek dışı olması suç tipinde gösterilen unsurlarından biri değildir. Bu suçun düzenlendiği AlmCK §186'da yer alan "fiil veya olgunun gerçekliğinin ispatlanamamış olması" şartının objektif cezalandırılabilme şartı olup failin kastına dahil olmadığı kabul edilmektedir.⁸⁵ Bu kabulden hareket edildiğinde,

---

⁸⁴ Fischer, *StGB*, §185, kn. 13.

⁸⁵ Bkz. Hoven, "zur Strafbarkeit von Fake News – de lege lata und de lege ferenda," 725; Fischer, *StGB*, §186, kn. 13; Bkz. Maurach ve Diğerleri, *Strafrecht Besonderer Teil*, §24, kn. 31.

haberi iyiniyetli olarak yayan kişiler de haberin gerçek olduğu ispatlanamazsa cezalandırılacaktır. Bu ise haberi paylaşmadan önce dikkatli ve özenli davranıp, gerekli araştırmayı yapmış ve doğru olduğunu düşünerek haberi paylaşmış olsa bile failin, mağdura haberde isnat edilen fiil veya olgunun gerçekliğini ispatlayamadığı durumlarda cezalandırılacağı anlamına gelmektedir.⁸⁶

Doktrinde savunulan diğer bir görüşe göre ise: Fail doğrudan kastla hareket etmez, ancak paylaştığı haberin doğru olup olmadığı üzerinde düşünmeden hareket eder ya da araştırma yapmayı ihmal ederse yaptığı paylaşım ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmelidir.⁸⁷ Bu yaklaşım, paragrafın lafzi yorumundan hareket eden görüşlerin güncel sorunlara tatmin edici çözümler getiremediğini iddia eder. Sosyal medya kullanıcılarının cezai sorumluluğu belirlenirken farklı bir yaklaşımın ortaya konması gerektiği belirtilmektedir.⁸⁸ Bu görüşe göre: Örneğin Facebook uygulamasında başka bir kullanıcının paylaşımını “beğenmek” bile, AlmCK §186’da düzenlenmiş olan kötüleme suçu kapsamında cezalandırılabilir bir fiil olarak değerlendirilebilir. Zira, başkası tarafından hazırlanan ancak bir sosyal medya kullanıcısinca beğenilen haber veya paylaşımlar dahi, kullanıcının bağlantı içinde olduğu diğer kullanıcılarının da ana sayfalarına düşmekte ve ağa bağlı bu kişilere de iletilmektedir. Ancak paylaşılan içeriğin gerçek olup olmadığının bireysel kullanıcılar tarafından denetlenmesi mümkün değildir. Aslında bireysel kullanıcıların böyle bir denetim yapma yükümlülüğü de bulunmamaktadır. Hatta kamuya mâl olmuş kişilerle ilgili haberler söz konusu olduğunda bile, paylaşılan içeriğin gerçek olup olmadığını değerlendirebilecek yeterli bilgi ve imkan bulunmamaktadır. Bir kimsenin ağına bağlı diğer kişilerle etkileşiminden doğan cezai sorumluluğunu sınırlandırmak, AlmCK §186 hükmünün uygulanma alanını failin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranışları ile kısıtlamakla mümkün olabilir. Doktrinde de savunulan bu görüşe göre kötüleme suçunun haksızlık muhtevasının karşılandığının kabulü,

---

⁸⁶ Bkz. Hoven, “zur Strafbarkeit von Fake News – de lege lata und de lege ferenda,” 726.

⁸⁷ Armin Steinbach, “Meinungsfreiheit im postfaktischen Umfeld,” JZ 72, no. 13 (2017): 653, 656.

⁸⁸ Hoven, “zur Strafbarkeit von Fake News – de lege lata und de lege ferenda,” 727.

ancak failin söz konusu ifadenin gerçeğe aykırılığına ilişkin en azından dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket etmiş olması durumunda mümkündür.⁸⁹

III. YALAN HABERİN HALKI KİN VE DÜŞMANLIĞA TAHRİK (ALMCK §130) VE SUÇ UYDURMA (ALMCK §145D) SUÇLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Genel Olarak

Yalan haberler halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve suç uydurma suçları açısından da önemli bir sorundur. Bu suç tipleri açısından “bir kimsenin söylemediği sözleri söylemiş” gibi aktararak yapılan yalan haberlerden ziyade; “gerçekte hiç vuku bulmamış hadiselerin, olayların uydurulması” („das Erfinden von Vorkommnissen“) yani olmamış olayların olmuş gibi anlatılması suretiyle yapılan yalan haberler daha önemlidir. Zira bu tür haberlerin yapılmasındaki asıl amaç belli bir konuda kamuoyu oluşturmak, kamuoyunu etkileyip yönlendirmektir. Örneğin 2016 yılında Traunstein’da gerçekleşen bir olayda, bir Facebook kullanıcısı kendi hesabından “önceki akşam genç bir kadına 4 mülteci tarafından tecavüz edildiğini” bildiren bir gazete manşetine ait olduğu izlenimi veren bir görüntü paylaşır. Alman Ceza Kanunu’nda düzenlenmiş olan şerefe karşı işlenen suçlarda fail, belirli bir kişiyi hedef almak ve bu kişiye yönelik rencide edici açıklamalarda bulunmak zorunda olduğundan, yukarıdaki örnek olay hakaret, kötüleme veya karalama suçları kapsamında değerlendirilemez. Söz konusu Facebook kullanıcısı yaptığı paylaşımında 4 mülteci bahsetmiş olsa da kendilerine suç isnat edilen kişilerin kimliği belli değildir. Mültecilerin kimliğine ilişkin bir bilgiye yer verilmemiştir. Örnekteki gibi belli bir kişi veya kişiler hedef alınmadan yapılan yalan haberler nedeniyle sosyal medya kullanıcılarının cezai sorumluluğuna ilişkin yapılacak değerlendirmede, şerefe karşı işlenen suçlar değil, halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve suç uydurma suçları dikkate alınmalıdır.⁹⁰

---

⁸⁹ Hoven, “zur Strafbarkeit von Fake News – de lege lata und de lege ferenda,” 726.

⁹⁰ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,” 1168; Preuß, Fake News, 156.

Aşağıda sosyal medya kullanıcıları tarafından yapılan veya yayılan yalan haberler bu iki suç tipi açısından incelenmiştir.

B. Yalan Haberin Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu (AlmCK §130) Açısından Değerlendirilmesi

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik, AlmCK §130’da düzenlenmiştir. Hükmün birinci fıkrasında kamu barışını bozmaya elverişli şekilde halkın bir kesimini diğer bir kesimi aleyhine kine tahrik etmek, cebri veya keyfi muameleler yapılması için çağrıda bulunulmasıyla halkın bir kesiminin aşağılanması veya iftira edilerek karalanması cezai yaptırıma bağlanmıştır. Buna göre halkın bir kesimini milli, ırki, dini veya etnik kökeni nedeniyle halkın farklı bir kesimine karşı veya belirli bir gruba mensup bireylere karşı kine tahrik eden, cebri veya keyfi muameleler yapılması için çağrıda bulunan ya da bu tür bir gruba, halkın bazı kesimlerine veya bir gruba mensup olması dolayısıyla bireylere sövmek suretiyle onları küçük düşüren veya bilerek gerçek dışı bir fiil veya olgu isnat edip karalayarak insanlık onuruna saldırıda bulunan kişi cezalandırılacaktır. Milli, ırki, dini veya etnik kökenleri itibariyle farklı olduğu için hedef gösterilen grup fiilen Almanya’da yaşayan bir halk kesimi olmalıdır. Kiliselerin tüzel kişilikleri, Almanya Yahudi Cemaatleri Federasyonu Başkanlığı veya Alman Ordusu gibi kurum ve kuruluşlar bu madde anlamında bir halk kesimi veya toplumsal grup değildir.⁹¹ Hükümde yasaklanan fiiller kamu barışını bozmaya elverişli olmalıdır. Bu nedenle, AlmCK §130/1 somut tehlike suçu olarak düzenlenmiştir.⁹²

Hükmün ikinci fıkrasında ise birinci fıkrada sayılan gruplara, halkın bir kesimine ya da sayılan bu gruplara veya halkın bu kesimine aidiyeti dolayısıyla bireylere karşı kine tahrik eden, cebri veya keyfi muameleler yapılması için çağrıda bulunan ya da bu kişilere söven, küçük düşürerek veya bilerek gerçek dışı fiil veya olgu isnad etmek suretiyle karalayan yazılı, sesli, görüntülü içerikleri yayan (AlmCK §11-III kapsamındaki içerikleri: Bu fıkraya gönderme yapan paragraflar açısından ses ve görüntü taşıyan aletler, veri kayıtları, resim ve sair

---

⁹¹ Fischer, *StGB*, §130, kn. 4.

⁹² Hoven, “zur Strafbarkeit von Fake News – de lege lata und de lege ferenda,” 728.

görüntü, yazı ile eşdeğer kabul edilmektedir), söz konusu içerikleri kamunun erişimine açık hale getiren veya 18 yaşından küçük bir kişiye bunları veren kimse, eylemlerin kamu huzurunu bozmaya elverişli olması şartı aranmaksızın⁹³ cezalandırılır. Böylece hükmün ikinci fıkrasında, bir soyut tehlike suçuna yer verilmiştir. İki fıkra arasındaki farklardan ilki, yasaklanan eylemler sonucu oluşan tehlikenin niteliğidir.⁹⁴ Ayrıca birinci fıkrada doğrudan fail tarafından halkı kin ve düşmanlığa tahrik amacıyla yapılan eylemler yaptırım altına alınırken, ikinci fıkrada başkaları tarafından hazırlanan içeriklerin halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek amacıyla paylaşılması cezalandırılmaktadır.

Traunstein’da bir tecavüz olayının gerçekleştiği iddiasını içeren gazete manşetinin paylaşılmasına ilişkin olarak yapılacak değerlendirmede, ilk olarak paylaşımında bahsi geçen mültecilerin, AlmCK §130 anlamında bir halk kesimi olup olmadığının tespit edilmesi gerekir. Mülteciler milli, dini veya etnik kökeni itibariyle Alman toplumundan farklı bir halk kesimidir. Bu nedenle AlmCK §130’da sayılan halk kesimleri arasında yer almaktadır ve dolayısıyla normun koruma alanına girmektedirler. Halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu bakımından tipe uygun hareketler, belirli bir halk kesimine veya gruba ya da bu gruba aidiyeti nedeniyle belirli kişilere karşı kin ve nefret eylemlerini körükleme, teşvik etme gibi davranışlardır.⁹⁵ Muhatap aldığı kişilerin duygularında ya da zihninde objektif olarak nefret ve düşmanlık yaratmaya elverişli, sübjektif olarak ise salt reddetmenin ya da aşağılamanın ötesinde hedef alınan toplum kesimine karşı düşmanca bir tutum uyandırmayı ve yönlendirmeyi amaçlayan hareketler suç tipine uygundur.⁹⁶ Örneğin provoke edici, kışkırtıcı haber ve yazılar bu niteliktedir.⁹⁷

---

⁹³ Preuß, *Fake News*, 157.

⁹⁴ Hoven, “zur Strafbarkeit von Fake News – de lege lata und de lege ferenda,” 728.

⁹⁵ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,” 1169.

⁹⁶ Detlev Sternberg-Lieben ve Ulrike Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, ed. Adolf Schönke ve Horst Schröder (München: C. H. Beck, 2019) §130 StGB, kn. 5a; Preuß, *Fake News*, 158- 159.

⁹⁷ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,” 1169.

Bu noktada üzerinde durulması gereken hususlardan biri, görünüşte nötr olarak formüle edilmiş olan yalan haberlerin bu suç kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir.⁹⁸ Kamu barışının tehlikeye düşürülmesi açısından, halkın belirli bir kesimine ya da bir gruba karşı kin ve nefret duygularının körüklenmesinin ne şekilde gerçekleştirildiğinin bir önemi yoktur. Bu nedenle görünüşte nötr formüle edilmiş olsa bile yalan haberler halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunu oluşturabilir. Zira, tahrik etme veya kıskırtma kavramı; “bir başkasının iradesi üzerinde meydana getirilen şiddetli etki” şeklinde anlaşıldığında, davranışın sonucu ve arkasındaki niyetin belirleyici olduğunu, tahrik veya kıskırtmanın nasıl gerçekleştirildiğinin ise önem arz etmediğini kabul etmek gerekir.⁹⁹

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunun oluşabilmesi için aranan bir diğer şart da fiilin kamu düzenini bozmaya elverişli olmasıdır. AlmCK §130/I’de düzenlenen suç tipi bakımından: failin halkın bir kesimine, diğer bir kesimine karşı nefret eylemlerinde bulunmaları için yaptığı çağrının, somut olarak kamu huzurunu bozmaya elverişli olması gerekir. Suçun AlmCK §130/II’de düzenlenen halkın bir kesimine yönelik kin ve düşmanlığı tahrik eden içerikte yazı, görüntü veya resimlerin yayılması veya bu içeriklerin kamunun erişimine sunulması suretiyle işlenebilmesi için ise fiilin kamu düzenini bozmaya elverişli olması ve somut olarak kamu düzeninin tehlikeye düşmesi gerekmez.¹⁰⁰

Bu durumda failin, internet -ve dolayısıyla §130-II-Nr. 2 anlamında sosyal medya- üzerinden halkın bir kesimine karşı kin ve nefret uyandıran yalan haberleri yayması, kamu barışını bozmaya elverişli olup olmadığına bakılmaksızın AlmCK §130/II’de düzenlenmiş olan suçun oluşması için yeterlidir.¹⁰¹ AlmCK §130/I’de düzenlenen suç bakımından ise yalan haberin

---

⁹⁸ Preuß, *Fake News*, 159; Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ 1169.

⁹⁹ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ 1169; aynı yönde Preuß, *Fake News*, 159.

¹⁰⁰ Preuß, *Fake News*, 157.

¹⁰¹ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von ‘Fake News’,“ 1169.

nakledilmesi tek başına yeterli değildir. Bu haber aynı zamanda kamu barışını somut olarak bozmaya elverişli olması da gerekir.¹⁰²

Kamu düzeni veya kamu barışı kavramından anlaşılması gereken; objektif olarak hukuki güvenliğin varlığı, subjektif olarak toplum bilincinde huzur ve barış içinde yaşama düşüncesidir.¹⁰³ Tahrik veya kışkırtma kamu düzenini, kamu barışını bozmaya elverişli olmalı, nicelik olarak büyük bir grubunu muhatap almalı ve nitelik olarak da muhatap aldığı halk kesimi üzerindeki etkisi belli bir ağırlıkta olmalıdır.¹⁰⁴ Federal Alman Temyiz Mahkemesi 1. Ceza Dairesi, 2000 yılında verdiği bir kararda¹⁰⁵ internet üzerinden yapılan paylaşımların belirsiz sayıda kişiyi muhatap alması nedeniyle, nicelik itibarıyla kamu barışını bozmaya elverişli olduğunu kabul etmiştir. Ancak mahkeme kararında niteliğe ilişkin şartı yani bu paylaşımların muhatapları üzerindeki etkisinin ağır olması koşulunu göz ardı etmiştir.¹⁰⁶ Mahkemeye göre: İnternet üzerinden yapılan paylaşımlar kamunun erişimine açıktır ve bu paylaşımlar başka internet kullanıcıları tarafından da yayılarak ülke genelinde geniş bir kitleye ulaşabilir.¹⁰⁷ Federal Alman Temyiz Mahkemesinin 5. Ceza Dairesi ise 2007 yılında verdiği bir kararda, 1. Ceza Dairesinin içtihadını eleştirmiştir. 5. Ceza Dairesi'ne göre, internet ortamındaki hemen hemen her paylaşım herhangi bir kişi tarafından görülebilir. Bu nedenle fiilin kamu düzenini, kamu barışını bozmaya elverişli olması, iletinin başkalarınca görülme olasılığına, algılanabilir olmasına indirgenemez. Aksinin kabulü, fiilin kamu düzenini bozmaya elverişli olması şartının, kendine özgü hiçbir niteliğinin bulunmadığı anlamına gelir.¹⁰⁸

---

¹⁰² Hoven ve Krause, "Die Strafbarkeit der Verbreitung von 'Fake News'," 1169.

¹⁰³ Sternberg-Lieben ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, § 130 StGB kn. 8, 9.

¹⁰⁴ Hoven ve Krause, "Die Strafbarkeit der Verbreitung von 'Fake News'," 1169.

¹⁰⁵ BGH NJW 2001, 624 (626).

¹⁰⁶ Hoven ve Krause, "Die Strafbarkeit der Verbreitung von 'Fake News'," 1170.

¹⁰⁷ BGH NJW 2001, 624ff.

¹⁰⁸ BGH NSTZ 2007, 216, 217, kn. 11.

Doktrinde 1. Ceza Dairesi'nin bu görüşü kısmen kabul edilebilir olarak değerlendirilmektedir. Zira bir davranışa cezai müeyyidenin layık görülmesinin tipikliğin artan bir sıklıkla gerçekleştirilmesinden etkilenmeyeceği belirtilmiştir.¹⁰⁹ Buna göre suç tipinde mündemiç tehlikenin sosyal veya teknik gelişmeler sayesinde daha sık veya daha kolay gerçekleştirilebiliyor olması cezalandırılabilirlik şartlarının ortadan kaldırılmasına bir vesile olarak görülmemeli, aksine bu bağlamda esas itibariyle cezai müeyyidenin uygulanmasına yönelik özel bir ihtiyacın olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.¹¹⁰ Ancak her hâlükârda internette yayınlanan gönderiler bakımından bunların maddi anlamda herkesin erişimine açık olarak mı yoksa sınırlı bir kişi çevresine hitaben mi yayımlandığı göz önünde bulundurularak bir ayırım yapılmalıdır.¹¹¹

Traunstein'da mültecilerin bir kişiye karşı cinsel saldırı suçunu işledikleri konusunda yapılan paylaşımda, paylaşımın mülteci suçluluğu gibi son derece hassas ve kutuplaştırıcı bir meseleye ilişkin olduğu, bu konudaki toplumsal tartışmaların şiddetli reaksiyonlara yol açtığı göz ardı edilmemelidir. Bu açıdan söz konusu paylaşımın kamu barışını, kamu düzenini bozmaya elverişli olduğu kabul edilebilir. Bununla birlikte, mülteci suçluluğu konusunda internette çok sayıda haber yapılması, bu haberlerin halkın dilinde olması ve bazı haberlerin arada kaybolup gidecek, dikkat çekmeyecek nitelikte olabileceği de dikkate alınmalıdır.¹¹² Ayrıca son zamanlarda medyada yalan haberlere çok sık rastlanması nedeniyle artık insanların yalan habere karşı daha duyarlı oldukları ve Traunstein'daki Facebook kullanıcısının paylaşımını da böyle değerlendirmiş olabilecekleri göz önünde bulundurulmalıdır. Paylaşımın somut olarak kaç kişiye ulaştığı, üslubu, içeriğinin gerçek bir haberin özgünlüğünü taşıyıp taşımadığı, gerçek bir habere ne kadar benzediği gibi hususlar da önemlidir. Netice itibariyle AlmCK §130/1'deki fiilin kamu barışını, kamu düzenini bozmaya elverişli olup

---

¹⁰⁹ Hoven, “zur Strafbarkeit von Fake News – de lege lata und de lege ferenda,” 729.

¹¹⁰ Hoven, “zur Strafbarkeit von Fake News – de lege lata und de lege ferenda,” 729.

¹¹¹ Preuß, *Fake News*, 161.

¹¹² Hoven, “zur Strafbarkeit von Fake News – de lege lata und de lege ferenda,” 729.

olmadığına ilişkin değerlendirme tüm bu etkenler dikkate alınarak somut olay özelinde yapılmalıdır.¹¹³

AlmCK §130/1 açısından kamu düzenini bozmaya somut elverişlilik şartının gerçekleşmediği kabul edildiğinde; AlmCK §130/II'de yer alan içerik yayımı yoluyla kişilerin belirli bir gruba ya da bu gruba mensup kişilere karşı nefrete teşvik edilmesi yoluyla suçun işlenip işlenemeyeceğinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. İnternette yayınlanan gönderilerin AlmCK §11/III anlamında bu suç tipi bakımından aranan içerik niteliğinde olduğu açıktır. Traunstein'daki olayda sosyal medya kullanıcısının paylaştığı içeriğin, muhatap aldığı kişilerin duygularında ya da zihninde objektif olarak elverişli ve sübjektif olarak salt reddetmenin ya da aşağılamanın ötesinde hedef alınan kesime karşı düşmanca bir tutum uyandırmayı ve yönlendirmeyi amaçlayan etki¹¹⁴ niteliğinde olduğu ve bu suça vücut verdiği kabul edilmelidir.¹¹⁵

Tamamen gerçek dışı, kurmaca olay ve fiiller uydurarak yapılmış olan yalan haberlerin bu nitelikleri bilinerek yayılmasının, AlmCK §130'da düzenlenen halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunu oluşturabileceği açık olmakla birlikte, somut olayın maddi koşullarından kaynaklanan çeşitli yorum problemleriyle karşı karşıya kalınması da ihtimal dahilindedir. Yine politik kararlar, uluslararası ilişkiler, ekonomik gelişmeler, doğal afetler, insanlık dramları veya zorunluluk hali niteliğindeki durumlarla iklim değişikliği veya çevrenin korunması gibi belirli kişilerle ilişkilendirilmemiş haberlerin AlmCK §130'de düzenlenmiş olan halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu kapsamında değerlendirilemeyeceğine de dikkat edilmelidir.¹¹⁶

---

¹¹³ Preuß, *Fake News*, 162.

¹¹⁴ Sternberg-Lieben ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, § 130 StGB, kn. 5a; Preuß, *Fake News*, 158, 159.

¹¹⁵ Preuß, *Fake News*, 162.

¹¹⁶ Preuß, *Fake News*, 162.

C. Yalan Haberin Suç Uydurma Suçu (AlmCK §145d) Kapsamında Değerlendirilmesi

Tamamen gerçek dışı, kurmaca olay ve fiiller uydurarak yapılmış olan yalan haberler, son olarak suç uydurma suçu açısından incelenmelidir. Alman Ceza Muhakemesi Kanunu (AlmCMK-StPO) §§152-160 hükümlerinde düzenlenen *soruşturmanın mecburiliği (kanuniliği)*¹¹⁷ ilkesi gereğince, suçun işlendiğine dair somut delile dayanan yeterli şüphe varsa savcılık makamı soruşturma başlatmak zorundadır.¹¹⁸ AlmCK §145d hükmüyle polisin ve yetkili organların yetkisiz olarak harekete geçmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.¹¹⁹ Bu suç tipiyle ayrıca koruyucu ve önleyici nitelikteki resmi organların korunması amaçlanmaktadır.¹²⁰

AlmCK §145d hükmüne göre; işlenmediğini bildiği halde resmi makamlara ya da suç ihbarlarını kabul etmeye yetkili olan mercilere hukuka aykırı bir fiilin işlenmiş olduğunu bildiren kişi, suç uydurma suçu nedeniyle cezalandırılacaktır.¹²¹ Traunstein'daki olay suç uydurma suçu kapsamında değerlendirildiğinde, failin soruşturma mercileriyle doğrudan irtibata geçerek bir ihbarda bulunduğu söylenemez.¹²² Ancak suç uydurma suçunun işlendiğinin kabulü için, failin olası kastla hareket etmesi, bu anlamda yaptığı paylaşımın yetkili mercilerin bilgisine ulaşabileceğini öngörmüş ve bu olasılığı göze alınmış,

---

¹¹⁷ Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (İstanbul: Beta, 2021), 123.

¹¹⁸ Werner Beulke ve Sabine Swoboda, *Strafprozessrecht* (Heidelberg: C. F. Müller, 2018), kn. 113, 311; Başlangıç şüphesi “tahmin” derecesini aşan, fiilin işlendiğine dair emarelerin, somut olguların var olduğu halde söz konusu olan şüphedir (Beulke ve Swoboda, *Strafprozessrecht*, kn. 114, Tablo 3). Alman hukukunda şüphe dereceleri ve soruşturmanın mecburiliği hakkında ayrıca bkz. Urs Kindhäuser, *Strafprozessrecht* (Baden- Baden: Nomos, 2016), kn. 21; Claus Roxin ve Bernd Schünemann, *Strafprozessrecht* (München: C. H. Beck, 2017), §14, kn. 1ff.

¹¹⁹ Preuß, *Fake News*, 162, 163; Edward Schramm, “Zur Strafbarkeit des Versendens von Pseudo-Milzbrandbriefen,” *NJW* (2002): 421.

¹²⁰ Sternberg-Lieben ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, §145d StGB, kn. 1.

¹²¹ Preuß, *Fake News*, 163.

¹²² Preuß, *Fake News*, 163

kabullenmiş olması yeterlidir.¹²³ Başka diğer deyişle, failin söz konusu fiilin gerçekleştirilmediği hususunda özel kasta sahip olması gerekirken, yaptığı bildirim yetkili mercilerin bilgisine ulaşıp ulaşmayacağı hususunda olası kasta sahip olması yeterlidir.¹²⁴ Failin belirsiz sayıda kişinin erişimine açık olarak paylaşım yaptığı hallerde yetkili mercilerin bu bildirimden haberdar olacağına ilişkin olası kastla hareket ettiği kabul edilir.¹²⁵ Buna karşın failin yalnızca sınırlı sayıda kişiyle, bir arkadaş grubuna hitaben paylaşım yaptığı durumlarda, somut olay özelinde bu şartın gerçekleşip gerçekleşmediği ayrıca incelenmelidir.¹²⁶

Suç uydurma suçu kapsamında dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da bu suçun, yetkili mercilerin uydurma fiil veya olaydan haberdar oldukları anda tamamlanacak olmasıdır.¹²⁷ Bu noktada yetkili mercilerin hataya düşüp düşmediği ya da bildirim ciddiye alıp almadığı veya gerekli tedbirlere başvurulup başvurulmadığı suçun tamamlanması açısından önemsizdir.¹²⁸ Ancak yetkili mercilerin asılsız bir paylaşım üzerine, gereksiz yere harekete geçirilmiş olması, cezanın belirlenmesinde dikkate alınmalıdır.¹²⁹

Suç uydurma suçunun oluşabilmesi için, uydurulan suça ilişkin şüphenin belirli bir kişiye yöneltmiş olması şart değildir;¹³⁰ gerçekte işlenmemiş bir suça ilişkin şüphe yaratılması ya da mevcut şüphenin güçlendirilmesi yeterlidir.¹³¹

---

¹²³ Preuß, *Fake News*, 163.

¹²⁴ Brian Valerius, *BeckOK Strafgesetzbuch*, ed. Bernd von Heintschel-Heinegg (München: C. H. Beck, 2023) §145d, kn. 23, 24; Hoven ve Krause, "Die Strafbarkeit der Verbreitung von „Fake News,“ 1170.

¹²⁵ Preuß, *Fake News*, 163; Hoven ve Krause, "Die Strafbarkeit der Verbreitung von „Fake News,“ 1170.

¹²⁶ Preuß, *Fake News*, 163.

¹²⁷ Sternberg-Lieben ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, §145d StGB, kn. 23; Valerius, *BeckOK StGB*, §145d StGB, kn. 26.

¹²⁸ Sternberg-Lieben ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, §145d StGB, kn. 23.

¹²⁹ Sternberg-Lieben ve Schittenhelm, *Strafgesetzbuch*, §145d StGB, kn. 23.

¹³⁰ Preuß, *Fake News*, 163.

¹³¹ Valerius, *BeckOK StGB*, §145d StGB, kn. 4.

Suçun oluştuğundan söz edebilmek için ex-ante bakış açısından uydurulan fiilin soruşturma işlemlerini yürütmekle görevli kişilerin -gerçekte yetkisiz olarak- harekete geçmesini sağlamaya elverişli olması gerekir.¹³²

Suç uydurma suçuna ilişkin bu bilgiler ışığında Traunstein'daki olay değerlendirildiğinde doktrinde savunulan bir görüşe göre; sosyal medya platformu Facebook'ta yapılan paylaşım soruşturma mercilerini harekete geçirecek netlikte değildir. Söz konusu paylaşım müphem ve belirsiz olduğundan suç uydurma suçuna vücut vermez.¹³³ Bu görüş doğrultusunda, paylaşımın aldatıcı, yanıltıcı nitelikte olmadığı ya da failin buna ilişkin bir kastının bulunmadığını söylenebilir.¹³⁴

Ancak doktrinde savunulan diğer bir görüşe göre; Facebook kullanıcısının yaptığı paylaşımda somut olarak yer ve tarih bilgisi verilmiştir. Ayrıca somut olayda adli kolluk soruşturmaya başlamış ve soruşturma işlemlerini yapmıştır. Ex-ante bakış açısıyla yapılacak değerlendirmede, sosyal medya kullanıcısının yaptığı gerçek dışı paylaşımın aldatıcı nitelikte olduğu ve dolayısıyla suç uydurma suçunun oluştuğunun kabul edilmesi gerekir.¹³⁵

SONUÇ

Sonuç olarak belirtmek gerekir ki her yalan haberin içeriği suç olmadığı için internet ortamında yapılan yalan haberlerin genel olarak Alman Ceza Kanunu kapsamında cezalandırılması mümkün değildir. Ancak içeriği itibariyle Alman Ceza Kanununda düzenlenmiş olan suç tiplerine uyduğu ve kanunda koruma altına alınan hukuki değerleri ihlal ettiği ölçüde yalan haberlerin cezalandırılması mümkündür.

Bu noktada belirtilmesi gereken bir diğer husus da yalan haberlerin yapılması ve yayılmasının müstakil bir ceza normu ile yaptırım altına alınmasına gerek olup

---

¹³² Valerius, *BeckOK StGB*, §145d StGB, kn. 5; Preuß, *Fake News*, 163.

¹³³ Hoven ve Krause, “Die Strafbarkeit der Verbreitung von „Fake News,“ 1170.

¹³⁴ Preuß, *Fake News*, 164.

¹³⁵ Preuß, *Fake News*, 164.

olmadığı hususudur. Her ne kadar TCK m. 217/A ile yanıltıcı bilgiyi alenen yayma suçu yaptırım altına alınmış bulunsa da bu hükmün her türlü yalan ya da yanıltıcı bilgiyi kapsamadığına dikkat edilmelidir. Zira normatif düzenleme yalnızca “ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili” yanıltıcı bilgiye ilişkin olduğu gibi bilginin alenen yayılmasını ve halk arasında endişe, korku veya panik yaratılması saikiyle fiilin gerçekleştirmesini gerektirmektedir. Bu anlamda ilgili düzenleme başta özel kişilere ilişkin olanlar olmak üzere birçok türdeki gerçeğe aykırı haber veya bilgiyi kapsamamaktadır. Öte yandan her türlü gerçeğe aykırı haberin yapılması veya yayılmasının ceza normu ile yaptırıma tabi tutulması da ceza hukukunun ultima ratio niteliği göz önünde bulundurulduğunda isabetli görünmemektedir. Zira bu davranışlarla bireylerin onur, şeref ve saygınlıklarının ihlal edildiği düşünüldüğünde halihazırda mevcut olan düzenlemelerin neden yetersiz kaldığı, başka bir hukuki menfaatin ihlal edildiği ileri sürüldüğünde bunun hangi hukuki menfaat olduğu ve özel hukuk normlarının bu ihlali karşılaşmakta neden yetersiz kaldığı izaha muhtaçtır. Nitekim Alman kanun koyucunun da bu tür davranışları müstakil bir ceza normu ile yaptırıma tabi tutan bir düzenleme yoluna gitmemiş olması da bu tereddütlerin Alman hukukunda da giderilememiş olduğunu göstermektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar, bu çalışmada çıkar çatışması olmadığını bildirmiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar, bu çalışma için etik kurul onayı gerekip gerekmediğini belirtmemiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has declared that there is no conflict of interest in this research.

Ethics Committee Approval: The author has not declared whether ethical committee approval is required for this research.

KAYNAKÇA

- Beulke, Werner ve Sabine Swoboda. *Strafprozessrecht*. Heidelberg: C. F. Müller, 2018.
- Centel, Nur ve Hamide Zafer. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta, 2021.
- Cornils, Matthias. “Präzisierung, Vervollständigung und Erweiterung: Die Änderungen des Netzwerkdurchsetzungsgesetzes 2021.” *NJW* (2021): 2465-2471.
- Druey, Jean Nicolas. *Information als Gegenstand des Rechts*. Zürich: Nomos, 1995.
- Fischer, Thomas. *Strafgesetzbuch und Nebengesetze*. München: C. H. Beck, 2013.
- Hilgendorf, Eric ve Carsten Kusche. *Kapitalmarktstrafrecht*. Ed. Tido Park. Baden-Baden: Nomos, 2019.
- Hillenkamp, Thomas. “Anm. zu BGH 2 StR 662/88.” *NStZ* (1989): 528-529.
- Holznagel, Bernd. “Phänomen “Fake News” -’Was ist zu Tun? Ausmaß und Durchsuchungskraft von Desinformationskampagnen.” *MMR* (2018): 18-22.
- Hoven, Elisa. “zur Strafbarkeit von Fake News – de lege lata und de lege ferenda.” *ZStW* 129, no. 2 (2017): 718-744.
- Hoven, Elisa ve Hubertus Gersdorf. *BeckOK Informations- und Medienrecht*. Ed. Hubertus Gersdorf ve Boris P. Paal. München: C. H. Beck, 2022.
- Hoven, Elisa ve Melena Krause. “Die Strafbarkeit der Verbreitung von „Fake News.” *JuS* (2017): 1167-1170.
- Höld, Florian. “Das Vorabentscheidungsverfahren nach dem neuen NetzDG
Rechtliches Neuland bei der Bekämpfung von Kriminalität in sozialen Netzwerken.” *MMR* (2017): 791-795.
- Kent, Bülent. “Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu.” *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Bilişim Hukuku Dergisi* 2, no. 1 (2020): 1-46.
- Kindhäuser, Urs. *Strafrecht Besonderer Teil I*. Baden-Baden: Nomos, 2005.
- Kindhäuser, Urs. *Strafprozessrecht*. Baden-Baden: Nomos, 2016.
- Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmöz. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.

- Kontoğlu, Sena. “Alman Sosyal Medya Kanunu.” *Küresel Bakış*, no. 34 (2018): 143-150.
- Lammich, Theodor. *Fake News als Herausforderung des deutschen Strafrechts*. Berlin: Duncker & Humblot, 2022.
- Liesching, Marc. “Die Durchsetzung von Verfassungs- und Europarecht gegen das NetzDG, Überblick über die wesentlichen Kritikpunkte.” *MMR* (2018): 26-30.
- Maurach, Reinhart, Friedrich-Cristian Schroeder, Manfred Maiwald, Andreas Hoyer ve Carsten Momsen. *Strafrecht Besonderer Teil, Teilband I, Straftaten gegen Persönlichkeits- und Vermögenswerte*. Heidelberg: C. F. Müller, 2019.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Preuß, Tamina. *Fake News, eine phänomenologische, kriminologische und strafrechtliche Untersuchung*. Baden-Baden, Nomos, 2021.
- Prinz, Marius. *Der Schutz von Betriebs- und Geschäftsgeheimnissen im Informationsfreiheitsrecht*. Münster: Vannerdat OHG Münster, 2015.
- Regge, Philipp ve Christian Pegel. *Münchener Kommentar zum StGB*. Ed. Volker Erb ve Jürgen Schäfer. München: C. H. Beck, 2021.
- Rengier, Rudolf. *Strafrecht Besonderer Teil II, Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit*. München: C. H. Beck, 2005.
- Roxin, Claus ve Bernd Schünemann. *Strafprozessrecht*. München: C. H. Beck, 2017.
- Schramm, Edward. “Zur Strafbarkeit des Versendens von Pseudo-Milzbrandbriefen.” *NJW* (2002): 419-421.
- Smith, Robert Brian, Mark Perry ve Nucharee Nuchkoom Smith. “Fake News in ASEAN: Legislative Responses.” *Journal of ASEAN Studies* 9, no. 2 (2021): 117-137.
- Soares, Hugo. “Strafrechtliche Bekämpfung von Fake News? Zum Umgang der Kriminalisierungstheorie mit der Wahrheit.” İç. *Strafrecht und Demokratie*, ed. Lukas Staffler, Gian Ege, Oliver Jany, Luisa Lichtenberger, Adrés Payer, Luca Ranzoni, Franziska Reinicke, Theresa Schweiger ve Dimitrios Tsilikis, 179-199. Baden-Baden: Nomos, 2023.
- Steinbach, Armin. “Meinungsfreiheit im postfaktischen Umfeld.” *JZ* 72, no. 13 (2017): 653-661.

- Sternberg-Lieben, Detlev ve Ulrike Schittenhelm. *Strafgesetzbuch*. Ed. Adolf Schönke ve Horst Schröder. München: C. H. Beck, 2019.
- Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok. *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Turhan, Engin. “Von der Äußerungsfreiheit in der Türkei und dem neuen Straftatbestand der Desinformation als ein Negativbeispiel für Gesetzgebung.” *ZfiStw* 1 (2023): 35-43.
- Valerius, Brian. *BeckOK Strafgesetzbuch*. Ed. Bernd von Heintschel-Heinegg. München: C. H. Beck, 2023.
- Wessels, Johannes, Werner Beulke ve Helmut Satzger. *Strafrecht Allgemeiner Teil*. Heidelberg: C. F. Müller, 2018.
- Wessels, Johannes ve Michael Hettinger. *Strafrecht Besonderer Teil I*. Heidelberg: C. F. Müller, 2012.
- Wessels, Johannes ve Michael Hettinger. *Strafrecht Besonderer Teil 1, Straftaten gegen Persönlichkeits- und Gemeinschaftswerte*. Heidelberg: C.F. Müller, 2016.
- Wiacek, Martin. *Strafbarkeit rechts motivierter Cyberkriminalität im sozialen Netzwerken*. Baden-Baden: Nomos, 2019.